

FINNSAM

information

FINNSAM – Finnbygder i samverkan

nr 1 2017

årgång 23

ISSN 2000-9399

Nästa FINNSAM-information utkommer under juni 2017. Manusstopp 1 juni 2017.

FINNSAM

Organisationen FINNSAM startades 1992 för att underlätta samarbete, forskning och samordning av finnskogsaktiviteter. Nätverket är öppet för alla som är intresserade av skogsfinnarnas kultur och historia. FINNSAM arrangerar årligen en vår- och en höstkonferens där finnskogsområden turas om att vara värdar. På det sättet får FINNSAM-medlemmarna stifta bekantskap med olika finnskogsområden i Sverige eller Norge. Vanligen arrangeras årligen även en vinterkonferens med arkiv- eller ämnestema. Regelbundet skickas medlemsbladet FINNSAM-info med aktuella rapporter, protokoll och nyheter.

FINNSAM håller också i olika projekt innefattande litteratur, byggnader, släktnamn, släktforskning och mycket annat. Mer information om FINNSAM hittar du på www.finnsam.org.

Plusgironr Sverige

646 27 77-1

Bankkontonr Norge, Hedmark Sparebank

1822.63.73213

Kassör, medlemsregister

Anette Norberg, Västra Vargträsk 13, SE-921 92 LYCKSELE
tel 076-763 20 15 e-post anette@vargtrask.one

Skogsfinsk bibliografi

Lars-Olof Herou, Gästgivargatan 12, SE-771 53 LUDVIKA
tel 0240-169 60, e-post loherou@gmail.com

Forskarförteckning

Christina Norbäck, Ödmansgatan 34, SE-662 34 ÅMÅL
tel 0046-70651 86 54, e-post kulturproducent@gmail.com

Ledningsgrupp 2016/2017

Ångermanland-Södra Lappland

Tord Eriksson, Tantogatan 71 läg. 00630, SE-118 42 STHLM
tel 08-668 55 74, e-post tord@kth.se
(suppl) Maarit Kalela Brundin, UMEÅ
<maaritkalelabrundin@gmail.com>

Mellannorrland

sammank. Maud Wedin, Bergalid 3, SE-791 32 FALUN
tel 023-228 64, e-post maud@finnbygden.se
(suppl) Kjell Nordqvist, Järbo <kjell.nordqvist@hos.sandnet.se>

Gävle-Dala/Orsa

Maths Östberg, V. Ösavägen 40, SE-822 40 ALFTA
tel 070-566 01 68 e-post finnskogsmuseet@swipnet.se
(suppl) Eva Jernqvist, Delsbo <eva.jernqvist@gmail.com>

Bergslagen

Tor Eriksson, Västra Nobelgatan 22, SE-703 55 ÖREBRO
tel 019-140508, 070-8234425, e-post hummelgruvan1970@gmail.com
(suppl) Kenneth Norrgrann, Västerås <zinda@hotmail.se>

Tiveden

Lena Gribing, Anderstorp, SE-695 94 FINNERÖDJA
tel 0584-202 86, e-post lena.gribing@telia.com
(suppl) Jan-Erik Björk, Källby <janne.bjork1@telia.com>

Värmland

Christina Norbäck, Ödmansgatan 34, SE-662 34 ÅMÅL
tel 070 651 86 54, e-post kulturproducent@gmail.com
(suppl) Niclas Persson, Torsby <klemmetan@telia.com>

Norge södra Finnskogen

Birger Nesholen, Norsk Skogfinsk Museum
tel +47-900 29 447, e-post birger@skogfinnsmuseum.no
(suppl) Jan Myhrvold, Gjerdrum <jan@fennia.nu>

Norge norra Finnskogen

Mary G. Tangen, Nordholtvegen 34, 1349 TÖRBERGET
tel +47-906 31 384, e-post marygtangen@hotmail.com
(suppl)Steinar Vermundsdammen ste-vern@online.no>

Meddelande från redaktören

Detta nummer är det mest omfattande jag har publicerat under min tid som redaktör. Det beror på att flera rapporter som skulle ha presenterats redan föregående år nu har kommit med i detta första nummer för året.

Det finns massor av intressanta texter att ta del av i detta nummer. Rapporten från vinterkonferensen i Säfsen förra året om byggnader och gårdsmiljöer behandlar den senaste informationen i ämnet. Vi kan tyvärr ännu konstatera att vi inte vet särskilt mycket om 1600-talets byggnader och miljö. Släktforskardagarna i Umeå medförde välbesökt FINNSAM-monter och goda inkomster. Höstkonferensen i Stöde var intressant på många vis. Jag stod bland annat i stum förtjusning inför gamla dokument i Storhullsjön och fina rökugnsruiner på flera platser, särskilt i Hassela. Under min utlandsresa arrangerade FINNSAM en konferens om Gottlund med många mycket intressanta föreläsningar av kompetenta föreläsare. I början av juni bjuder den norra Finnskogen i Norge till konferens i Trysil. Ett område som jag nu återkommer till efter väl tio år. I övrigt kan jag nämna att mitt arbete om skogsfinsk ekonomi löper på, dock ofta avbrutet av annat intressant om skogsfinsk kultur. Det finns så oändligt mycket att forska om!

Jag vill återigen påminna om vår uteliggande enkät om FINNSAM:s framtid. Titta i nummer 3 av FINNSAM-info för 2016.

Innehållet i detta nummer:

- Bokslut för 2016, Anette Norberg
- Revisionsberättelse 2016
- Vinterkonferensen i Säfsnäs 29-31 januari 2016, rapport av Tor Eriksson
- Släktforskardagarna i Umeå 19-21 augusti 2016, rapport av Tor Eriksson
- Höstkonferensen i Stöde 2-4 september 2016, rapport av Tor Eriksson
- Vinterkonferensen i Västerås och Sätra brunn 24-26 februari 2017, rapport av Tor Eriksson
- Ledningsgruppens protokoll den 24 februari 2017, Tor Eriksson
- Släktforskardagarna i Halmstad, Tor Eriksson/Jan-Erik Björk
- Arbetet med översynen av stadgarna, Tor Eriksson/Jan-Erik Björk
- Värmland firar Finland 100 år, Christina Norbäck-Lager

Jan-Erik Björk

redaktör

Sjögrässtigen 4, SE-531 73 KÄLLBY
tel: 0510-54 13 04, e-post janne.bjork1@telia.com

Medlemsavgiften ska vara inbetald senast den 30 juni för att du ska få FINNSAM-info i obruten följd. Glöm inte att ange din mejladress.

Den som vill ha FINNSAM-info via post ska meddela detta till Anette Norberg.

Finnsam - Finnbygder i Samverkan

Räkenskapsår 2016-01-01 - 2016-12-31

Balansrapport

	Sverige (SEK)		Norge (NOK)	
	2016-01-01	2016-12-31	2016-01-01	2016-12-31
TILLGÅNGAR				
Fordringar	600	0	0	0
Kassa och bank	125 011	123 082	20 965	1 800
SUMMA TILLGÅNGAR	125 611	123 082	20 965	1 800
EGET KAPITAL OCH FRÄMMANDE KAPITAL				
Eget kapital	70 600	70 600	19 965	19 965
Eget kapital fr Norska t Svenska kontot	0	21 954	0	-21 556
Årets resultat	0	8 793	0	2 191
Summa Eget kapital	70 600	101 347	19 965	600
Sigurd Anderssons Minnesfond	1 990	1 990		
Bertilo Bergqvist Minnesfond	1 800	1 800		
Konferensfond Norge	0	0	1 000	1 000
Bergslagen överskottsfond	0	890		
Västerb o Norra Ångermanl överskottsfond	12 405	12 405		
Ljusnarsberg 2016	13 537	0		
Säfsnäs 2016	18 047	0		
Släktforskardagar	1 567	2 164		
Summa Fonder	49 346	19 249	1 000	1 000
Förutbetalda medlemsavgifter	1 850	1 800	0	200,00
Övriga upplupna skulder	3 815	686	0	0
Summa Kortfristiga skulder	5 665	2 486	0	200
SUMMA EGET OCH FRÄMMANDE KAPITAL	125 611	123 082	20 965	1 800

Resultatrapport

Sverige (SEK)

Norge (NOK)

	2016	2015	2016	2015
INTÄKTER				
Försäljning böcker	2 811	2 775	0	0
Medlemsavgifter	22 150	16 400	2 200	2 500
Övriga ersättningar och intäkter	0	50	0	0
Summa	24 961	19 225	2 200	2 500
KOSTNADER				
FINNSAM-info	6 050	10 855		
Styrelsemöten	5 400	4 950		
Bokföring utskrifter	500	500		
Utskick medlemsavgifter	150	0		
Hemsida	369	369		
Reseersättningar	1 150			
Trycksaker	0	500		
Bankkostnader	646	468	29	0
Övriga	1 936	1 544	0	0
Summa	16 201	19 186	29	0
Resultat före projekt	8 760	39	2 171	2 500
PROJEKT	0	0	0	0
RÄNTEINTÄKTER	0	0	20	0
ÅRETS RESULTAT	8 760	39	2 191	2 500

FINNSAM (802429-6104)

REVISIONSBERÄTTELSE

Vi har reviderat årsbokslutet för år 2016.

Styrelsens ansvar för årsbokslutet

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen, för att upprätta ett årsbokslut och för att bokföringslagen tillämpas vid upprättandet av årsbokslutet och för den interna kontroll som styrelsen bedömer är nödvändig, för att upprätta ett årsbokslut som inte innehåller väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Revisorernas ansvar

Vårt ansvar är att uttala oss om årsbokslutet på grundval av vår revision. Vi förtroendevalda revisor har utfört revisionen enligt god revisionssed för förtroendevalda revisorer i Sverige och Norge.

En revision innefattar att genom olika åtgärder inhämta revisionsbevis om belopp och annan information i årsbokslutet. Revisorn väljer vilka åtgärder som ska utföras, bland annat genom att bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter i årsbokslutet, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel. En revision innefattar också en utvärdering av ändamålsenligheten i de redovisningsprinciper som har använts och av rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen, liksom en utvärdering av den övergripande presentationen i årsbokslutet.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Uttalande

Enligt vår uppfattning har årsbokslutet i allt väsentligt upprättats i enlighet med bokföringslagen.

Som underlag för vårt uttalande om förvaltningen har vi utöver vår revision av årsbokslutet granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden. Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Styrelseledamöterna har inte handlat i strid med föreningens stadgar. Vi tillstyrker att representantskapet beviljar styrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Borlänge och Åsnes Finnskog den 4 april 2017

Bo Hansson

Terje Audun Bredvold

FINNSAM:s vinterkonferens i Säfsnäs, Dalarna 29-31 januari 2016

med tema öByggnader och gårdsmiljöerö

Inventeringen av skogsfinska karaktärsbyggnader i Skandinavien

Av Maths Östberg, Alfta

Sammanställningen av befintliga byggnader ó både bevarade, flyttade och rekonstruerade, inleddes i början av 90-talet och hålls uppdaterad. Den ingick som ett kapitel i Det skogsfinska kulturarvet 2001 och finns från och med denna konferens för första gången som en kopierad upplaga att köpa omfattande 45 sidor.

På senare år har det inte rört på sig så mycket med få nytillskott och vissa utgångna byggnader, som är utom räddning. Ett visst mörkertal lär dock finnas i form av ännu ej upptäckta rior och bastur, medan vissa byggnader i sammanställningen, som ej besökts på flera år, kan vara utom räddning. Vad gäller rökstugor, där inpanelade stommar ej är medräknade, bör chansen till nyupptäckter vara liten.

Inventeringens saldo är f.n. 376 byggnader fördelade på 61 rökstugor, 91 rior, 214 bastur och 10 kombinationsbyggnader. Rökstugorna har sitt kärnområde på Värmland-Norgefinnskogen med 48 exemplar. I övrigt finns bevarade rökstugor enbart i Bergslagen. De 4 rökstugorna i Norrland är rekonstruerade. Kärnområdet för rior är Bergslagen med 51 exemplar, som dock i samtliga fall saknar ugn. De har konverterats till förvaringsbyggnader såsom lador och logar, men å andra sidan finns ju byggnaderna kvar. Noterbart är 26 rior i Gävle-Dala varav 18 gästrikerior. Att gästrikerierna uppmärksammats i inventeringen har fått den positiva effekten, att en handfull rior i Gävleborg renoverats med stöd från länsstyrelsen. Bastur finns i alla regioner, men det är i Värmland ó Norge, de är byggda som rena badbastur. Det lilla antalet kombinationsbyggnader har sin tyngdpunkt i södra delen av norska Finnskogen.

Totalt har 39 av de 376 byggnaderna ett klart restaureringsbehov. Ett exempel är rian i Skäfthöjden, Gåsborns sn ó den enda i östra Värmland. 55 av byggnaderna är flyttade och företrädesvis till hembygdsgårdar, där vi vid konferensen fick besöka rökstugan på Säfsnäs hembygdsgård, som nu begåvats med rökugn. 39 byggnader är rekonstruerade. Av dessa är 26 st. bastur, vilket hänger ihop med, att det blivit populärt att bada rökbastu.

Det intressantaste nytillskottet på senare år är den år 2012 upptäckta rökstugan utan fönster vid Dymossen/Valborgshöjden, som också besöktes vid denna konferens i Säfsen.

Ett konstaterande, som är svårt att förklara, är, att det finns färre bevarade byggnader i de nordligare områdena inom respektiver region trots isolerat läge och kärvare klimat.

En annan erfarenhet är, att det finns stora regionala och lokala variationer i betydelsen av orden pörte, ria och bastu.

Om rökugnar

Av Jo Rökugnmakare, Lekvattnet

Under min uppväxt på 1970-talet var eld, rök, natursten, näver, lera, mossa, sand, trä och skog ständigt närvarande. Jag befann mej i en värld med rökstugor, badstugor och allehanda gamla finska byggnader. Mattraditioner, byggnadssätt och ett arv med rim och ramsor. Min värld i skogarna runt Lekvattnet, Röjdåfors, Austmarka och Östmark var en normal värld, där.

Från 17-37 års ålder befann jag mej, på vad som förr i världen kallades öarbetsvandringö. Med hantverk och musikutövande som födkrok gjordes erfarenheter och insikter. Bl. a. att uppväxten i finnbygd, i Sverige, inte var normalt där ute.

Efter ett tag blir man mätt på världen. Och plötsligt föll allt på plats. Mina erfarenheter, uppväxt och utbildning förde mej tillbaka till finnbygderna och fram till alla rökugnar som stod med eldningsförbud i gamla svenska och norska finnbygder. Att presentera sin idé och få starta eget bidrag, blev aldrig aktuellt. Det fanns ingen tid för det och ingen skulle ändå ha förstått. Arbetsmarknadspolitiskt, så existerar inget skogsfinskt hantverk. Skogsfinnar existerar heller inte som minoritetsgrupp i Sverige, ännu. Men varje gång jag träder in på en gammal finnboplats, känner jag De Bortgångnas närvaro och stöd, för insatsen jag ämnar göra. Deras stöd och tacksamhet är bästa bidrag en kan få.

Rökstugan från Frösaråsen

Står idag vid Säfsnäs Hembygdsgård och har varit ugnslös sedan 1938, enligt de uppgifter jag fått. Jag har utgått från en skiss från Nordiska Museet. (Försvunna rökstugor, sida 224.) Av denna har jag fått proportionerna på ugnen, som passade till det befintliga hål som fanns i golvet. Om övrig form, estetik och eventuell vitkalkning fanns för mej ingen tillgänglig dokumentation.

Rökugnsprincipen

Principen är i grova drag alltid densamma på rökugnar. ÖEn skall elda för att hetta upp ett stenmagasin. Det skall vara någorlunda brandsäkert, det ska bildas rök och värme. Uti stugan sover man sen. ÖTillgång på sand, lera och sten, vilken typ/form av sten, bestämmer på ett vis det estetiska. Jag lägger bara sten på plats och hugger aldrig några kanter. Att hugga kan dra med sej olycka och otur. ÅÅå är det så, att huggs en, hugger en snart alla. Människonaturens strävan efter perfektion och bekvämlighet leder oss lätt på villovägar. Bättre att lägga tiden på viktigare sysslor än hugga sten. Vem skall sköta svedja och fiske när du står där å hugger?

Det är helt enkelt så att alla stenar passar någonstans. Med tiden ser en vilka och var. The Big Bang och istiden har försett finnbygderna med massor av bra sten. Hittar man ingen där som passar, så får en jobba med annat.

Lera och sand

Bruket blandas i proportionen 1 del lera och 3-4 delar sand. Det beror lite på hur fet leran är. Ju fetare lera, desto mer sand, för att få ett bra, dynamiskt och hållbart bruk. Lerbrukets funktion är främst att täta och isolera, samt leda värme. Har man mycket bruk kan fronten på ugnen putsas. Finns krita eller kalk tillgängligt kan man sen måla ugnen. Stenkonstruktionen med valv och stödmurar, behöver inget lerbruk för att stå, men för att bli tät.

Sprickor och påfrestning

En rökugnskonstruktion utsätts för enorma påfrestningar. Värmen är hög och naturmaterial lever och rör på sej vid värmepåkänning. En nybyggd ugn bör eldas så mycket det går under första perioden. Mängder av vatten/fukt i lerbruket skall drivas ut. Med tiden får ugnarna sprickor här och där. Ugnar, precis som livet, ger sprickor. Bara ugnar eller liv som knappt används, kan förbli spricklösa. Men till vilken nytta har man då använt gåvan som en ugn och ett liv är?

Dendrokronologiska dateringar i Grangärde och Säfsnäs finnmarker

Av Torbjörn Axelson, Björbo

Sedan 2003, när jag började min prästtjänst i Grangärde och Säfsnäs har jag nu och då utfört dendrokronologiska dateringar i området. Inför detta föredrag har jag sammanställt de dateringar som avser byggnader på eller från gårdar i de båda socknarnas finnbygder. I Grangärde avser alla relevanta dateringar byggnader som återfinns på Grangärde gammalgård i Sunnansjö. För Säfsnäs del finns byggnader från olika håll men jag har inte tagit med byggnader med anknytning till kyrkan eller prästgården och inte heller dateringar av boningshus från sent 1800-tal som fortfarande är i bruk. Samtliga dateringar representerar alltså byggnader från gårdar med månghussystem. Listan har kompletterats med två dateringar som avser rökstugan på Säfsnäs hembygdsgård, som ännu inte förelåg när föredraget hölls. Dessutom har den osäkerhet beträffande den intelligande parboden som jag redovisade i det ursprungliga föredraget undanröjts genom kompletterande dateringar.

En dendrokronologisk datering visar, som bäst, när tillväxten i det träd som exempelvis ett väggtimmer tillverkats av, avstannade. Denna tidpunkt sammanfaller vanligen, men inte nödvändigtvis, med när trädet fälldes. När det är fråga om timmerhus tas vanligen flera prov ur stockar som bedöms vara ursprungliga, om det är det ursprungliga byggnadsåret som eftersöks. Oftast, men långt ifrån alltid, fälldes timret under vintersäsongen, och timringen har ofta påbörjats under följande vår. Om det gått längre tid mellan fällning och timring avslöjas det ibland genom att splintveden (på tall) blånar, eller att det finns spår efter sådana insekter som lever på nyligen dött, obarkat timmer, exempelvis barkborrar och märgborrar. Man kan ibland också finna att slutåret växlar mellan olika stockar i samma byggnad, vilket kan ge anledning till olika tolkningar - har timmer samlats under flera år eller har man kanske använt torrträd, eller har man kompletteringshuggit i samband med timringen? Efter att timmerstommen först timrats kan den ha stått en tid att torka innan den plockats ner för att återuppföras på avsedd plats och då också bilats.

Årtalen i listan avser det år då timringen sannolikt påbörjats, vid vinterfällt virke anges året efter den yttersta årsringen. I de här aktuella dateringarna råder oklarhet endast i två fall (märkta: c), men byggnaden kan mycket väl ha tagits i bruk något år senare. Koordinater anges enligt wgs84 för byggnadernas nuvarande plats, där fem decimaler ger omkring en meters noggrannhet och därmed identifierar respektive byggnad.

- 1701 Rik-Mats bod (loftbod) från Drafsen, Säfsnäs socken, Säfsnäs hembygdsgård, 60.13501, 14.38878
- 1715c Bod i Hån, Säfsnäs socken, 60.18406, 14.440972
- 1745 Delar av Stolphärbre från Kuntberget, Säfsnäs socken, Säfsnäs hembygdsgård, 60.13553, 14.38740
- 1776 Stall med portluder från Jansbrända, Grangärde socken, Grangärde hembygdsgård, 60.22006, 14.96817
- 1790 Loftbod, från Jansbrända, Grangärde socken, Grangärde hembygdsgård, 60.22000, 14.96853
- 1793 Stuga i Villbäck (nu bod), Säfsnäs socken, 60.06714, 14.58933
- 1801 Loftbod från Nitten, Grangärde socken, Grangärde hembygdsgård, 60.21911, 14.96706
- 1825 Ria från Järnsta, Grangärde socken, Grangärde hembygdsgård (ej i finnmark), 60.21933, 14.96769
- 1835 Stolphärbre från Kuntberget, Säfsnäs socken, Grangärde hembygdsgård, 60.22003, 14.96867
- 1843 Rökstuga i Dymossen (nu bod), Säfsnäs socken, 60.19607, 14.45458
- 1845 Ria ombyggd till loge i Dymossen, Säfsnäs socken, 60.19587, 14.45471
- 1846c Härbre från Granberget, Säfsnäs socken, nu sommarstuga i Hån (tidigast 1846, men kanske flera år senare), 60.18105, 14.42276
- 1847 Parbod från Västerfallet, Säfsnäs socken, Säfsnäs hembygdsgård, 60.13515, 14.38914

- 1848 Vedbod i Hån, Säfsnäs socken, 60.18384,14.43480
- 1849 Rökstuga från Västerfallet, Säfsnäs socken, Säfsnäs hembygdsgård, 60.13503, 14.38914 (till vänster)
- 1851 Bod i Hån, Säfsnäs socken, 60.183583,14.434919
- 1858 Svenskstuga från Västerfallet, Säfsnäs socken, Säfsnäs hembygdsgård, 60.13497, 14.38900 (till höger)
- 1880 Delar av Stolphärbre från Kuntberget, Säfsnäs socken, Säfsnäs hembygdsgård, 60.13553, 14.38740

Listan bygger på dateringsrapporter som alla återfinns på min hemsida: taxelson.se/dendro/obj. Urvalet av daterade byggnader har skett utan systematik under mer än tio års tid. Hembygdsgårdarnas byggnader är överrepresenterade och deras bestånd utgör i sig ett urval. Den största delen av de båda socknarnas finnmarker är mycket sparsamt representerat med ett intressant undantag, nämligen området norr om Fredriksberg: Västerfallet (Frösaråsen), Dymossen, Hån och Granberget. Detta halvmilslånga stråk från Nås rå i norr till sjön Håns södra strand bidrar med hälften av de totalt 18 redovisade dateringarna, och av dessa nio faller så många som sju inom den blott åttaåriga tidsperioden från 1843 till 1851! Emedan detta område under den aktuella perioden torde ha lytt under Fredriksbergs bruk, kan det åtminstone inte uteslutas att byggnadsaktiviteten drevs av någon ambition från brukets sida. Detta vore kanske intressant att undersöka genom arkivstudier.

Ett annat noterbart förhållande är att de båda kända rökstugorna i Säfsnäs socken nu båda daterats till 1840-tal, och att den från Västerfallet kompletterades med en svenskstuga nio år senare, vilket kunde vara intressant att jämföra med de i Västerfallet under denna tid bosatta personerna och under vilka dessa personers livsfaser dessa byggprojekt vidtogs. Går det att utröna om det exempelvis var i samband med generationsskifte, för de unga makarna eller som undantag för de äldre, stugan byggdes och kompletterades?

Dendrokronologi är ett verktyg inom räckhåll!

Dendrokronologi är en naturvetenskaplig dateringsmetod, men då den ofta ger dateringar på året när, så lämpar den sig mycket väl att kombinera med historiska data från exempelvis kyrkböcker. Att som byggnadshistoriskt intresserad själv kunna ta träprover och analysera dem, gör att metoden kan tillämpas på många fler objekt än de som kan komma i fråga för dyrbara och ofta långsamma uppdragsdateringar. Tänk på alla de taklösa byggnader som snart är borta. Att dokumentera dem inte bara med kamera och måttband utan också med en dendrodatering är en angelägen sak.

En mycket kort metodbeskrivning:

* Prover kan bl.a tas med tillväxtborr. De är egentligen avsedda för växande träd, men fungerar - om de är vassa - också bra i byggnadstimmer. En stor tillverkare är Haglöfs, se <http://www.haglofcg.com>. Jag använder borr med diameter 5.15 mm och helst med två skär. När stockarna är bilade borrar man snett nerifrån eller snett uppifrån. Vankanten (barkkanten) måste med för att fällningsåret ska kunna fastställas. Borra från insidan av byggnaden. På utsidan är virket ofta så vittrat och skört att prov därifrån ofta bara blir smulor.

* Limma fast proven med vitlim på en trälist. Se till att fibrerna står upp, så att tvärträ blir synligt efter slipning. Jag använder en egentillverkad matris med passande spår för att underlätta limningen. Låt torka i press.

* Slipa proverna så att bara drygt hälften återstår. Använd fint papper på bandslipen. Efterputsas med extra fint papper (helst ner till 800). I vissa fall kan man förbättra kontrasten med lite olja (parafin- hellre än linolja) eller krita, men det brukar inte behövas om träet är friskt.

* Scanna med hög upplösning. Minst 1200 dpi, men 2400 är bättre.

* Mät upp proverna semiautomatiskt med CooRecoorder och datera med hjälp av CDendro, båda programmen från www.cybis.se kostar under tusenlappen. Testversion finns för den som vill prova.

* Det finns numera en hel del fria referenskurvor för Mellansverige tillgängliga på nätet, och efterhand kanske du kan bidra med ytterligare en eller flera nya, lokala referenser!

En av de stora fördelarna med att arbeta digitalt på detta sätt, med scannade bilder av proverna, snarare än med proverna direkt, är förutom att sådan utrustning är både dyr och skrymmande, möjligheten att samarbeta trots att man befinner sig på olika platser. Särskilt som nybörjare är det ofta värdefullt att kunna diskutera sina prover och hur man mätt dem och vilka resultat man fått med någon mer erfaren. Den som är intresserad att försöka sig på metoden är mycket välkommen att kontakta mig.

Dendrokronologiska studier på finnmarken i Dalarna och södra Hälsingland

Av Bertil Israels, Svärdsjö

Av de daterade byggnaderna i finnmarken de senaste 10 åren, är endast två typiska finska karaktärsbyggnader. Nämligen torkriorna i Bingsjö. Hela Bingsjö by har status av Riksintresse. Finnbostället Bingsjö togs först upp år 1622 med nedsättningsbrev från 1628. Riorna daterades år 2006, och fem år senare förklarade Länsstyrelsen den större av riorna som byggnadsminne. Enligt en tidigare inventering tillhör den en av de äldst bevarade riorna i Skandinavien. Den högresta byggnaden i liggtimmer tillhörande Klockargården restes tidigast efter vintern 1735-36. Den består av ett rum som mäter 5,40 x 5,25 m. Tyvärr finns inte rökugnen bevarad, men dess plats syns tydligt. Knutskallarna har mer eller mindre tydlig sexkantig form. Enligt uppgift skall rian stå på ursprunglig plats, men finns inte markerad på storskifteskartan från 1828. Endast de nedre stockvarven är daterade med stor spridningen av tidpunkt för timmerträdens fällning. Orsaken till detta borde undersökas bättre. Även högre liggande stockvarv borde analyseras.

En mindre och något yngre ria står i utkanten av byn och tillhör gården Grälls. Även här saknas ugnen och har i likhet med Klockarrian rundtimmer med sexkantiga knutskallar. I rian finns bevarade torkstänger, men är i övrigt belamrad av saker. Därför kunde endast två väggar dateras. Här daterades samtliga stockarnas sista årsring i intervallet 1773-1775.

På fäboden Dalstugbodarna, som ligger mellan Bingsjö och ösvenskbynö Dalstuga, står en lada helt i rundtimmer med sexkantiga knutskallar. På senare tid har ena gaveln försetts med en stor port. På andra gaveln finns ett inristat något svårtolkat årtal 1662. Troligare står det 1669. En enhetlig datering av stockarna pekar på just detta årtal 1669. Ladan har flyttmärkning. Enl. traditionen skall den flyttats från Dalstuga där en finne finns omnämnd i källorna år 1613.

I Los socken Hälsingland, står på finnbostället Tandsjö ett litet härbre av rundtimmer med, bristfälligt skavda stockar, på stolpgrund. Knutskallarna är korta med avfasade sidor mot änden. Byggnaden har flyttmärkning och står nu på fastigheten Pålsgården. Boställets nedsättningsbrev är från 1622 och härbrets timmer kommer från vinterfällda träd år 1715-1716.

På Los hembygdsgård finns ett litet häbbre eller lada från finnbostället Tenskog, upptaget år 1618. Det ovanliga här är att väggarna timrats av mycket grova halvstockar. Skarvarna mellan stockar och i knutar är därför knappast ömus- & råttssäkra för förvaring av säd eller mat. Av praktiska skäl gjordes provtagning från utsidan. Detta betyder att ett flertal årsringar, på grund av väderpåverkan, bör adderas till den sista konstaterade årsringens årtal 1640. Byggnaden bedöms därför ha uppförts efter år 1650. Visserligen finns en svag inristning i en av stockarna med ett något tidigare årtal än 1640. Byggnaden har idag gräs-/torvtak, nyare låsbar dörr och brädfodrad insida.

På uppdrag daterades år 2008 ett kolstycke från utgrävningarna av finnbostället Grannäs i Hälsingland. Enligt källor upptaget 1618 men eldhärjades troligen senare.

Analysen här gav årtalet 1640 för sista årsring, vilket i stort stämmer överens med dateringar gjorda vid Nationella Vedlaboratoriet i Lund.

På Bollnäs finnskogarna i Hälsingland nära gränsen till Dalarna ligger bostället Fredagsberget. Det är osäkert huruvida det verkligen är en äkta finnbosättning. Högt och ensligt beläget, men med vackert vidsträckt utsikt. Idag ligger här två gårdar och hösten 2015 daterades där ett stolphärbre med bilade väggar och utkragad övervåning. Byggnaden är med säkerhet uppförd tidigast våren 1785.

I fäboden Lisstjärn Svärdsjö socken Dalarna står en lada som enligt släkttradition har en koppling till de s.k. Hinsennarna, som tillhör de tidigaste etableringarna. På den ena långväggens insida, en sträcka av ca 1,5 m, finns en serie naiva ristningar av djur människor och byggnader. Byggnaden daterades till tidigast rest 1672.

Fullständiga analysrapporter av ovanstående (inte alla) finns på www.bisysslor.se

Finngårdarnas kulturhistoriska värde, förvaltning och levandegörande

Av Monica Björklund, Lekvattnet

Temat för denna FINNSAMkonferens är öByggnader och gårdsmiljöer. Ni som deltar har igår och idag lyssnat till föredrag om vad som karaktäriserar skogsfinsk bebyggelse samt fått flera exempel som genomlyser kunskapsuppbyggnad och restaurering.

I mitt föredrag vill jag lyfta Finngårdarnas och bebyggelsens kulturhistoriska värde. Vart ligger det? Varför bör man definiera det? Hur förvaltar man dessa värden, och hur förhåller man sig till ett kulturhistoriskt värde och levandegörande.

Vad är kulturhistoriskt värde och varför.

Kulturhistoriskt värde- Beskriver och definierar delar av vårt kulturarv och dess betydelse i att förmedla kunskap och förståelse för livsvillkor i skilda tider och idag. Har i sig många olika delvärden.

Kulturarv- Materiella och immateriella uttryck för mänsklig påverkan.

Genom att tydliggöra kulturhistoriska värden kan samhället, kommuner och myndigheter arbeta aktivt och effektivt för att bibehålla dem. Kulturhistorisk värdering är ett slags instrument inom kulturmiljövården och samhällsplaneringen. Genom att definiera värden kan vi motivera varför en viss miljö, byggnad, detalj bör bevaras. Man får förståelse för hur samhället formats och en vilja till bevarande. Vad som är kulturhistoriskt värdefullt förändras över tid. Kulturmiljöernas kulturvärden är resurser som bidrar till attraktiva samhällen. Vi har en viktig uppgift i att sprida, väcka kunskap om de kulturmiljöer som är era/Våra. Men sen är det också en del i mitt arbete, som länsmuseum, ert som länsstyrelse att bevaka allas kulturarv, även deras som inte kan tala för sig. Men onekligen är det mångas intressen som hela tiden ställs mot varandra. Därför är det av vikt att kunna identifiera i förväg. Vi som deltar på konferensen kan säkerligen definiera många av de värden som hör Finnskogen och det skogsfinska till. Men kan andra?

Finngårdarnas kulturhistoriska värde

Det skogsfinska kulturarvet en del av Finland, Sveriges och Norges historia och kulturarv med särskild betydelse för skogslandskapet. Svedjebruket är en global företeelse och representativt för en väldigt stor del av jordens befolkning. Finnskogen ger perspektiv på aktuella och brännande ämnen: migration och hållbar utveckling.

- Platsen, kulturlandskapet och kulturmiljöerna

Bergen, dalgångarna och den skogrika moränmarken. Platsens betingelser som avgjort var svedjan anlades, åker och byggnaders placering. I samklang med bebyggelsen kan man få en uppfattning hur man levtt ett liv i knappaförhållanden. Ett flertal miljöer kan besökas som har höga upplevelsevärde som autentiska, genuina och ålderdomliga.

- Bebyggelse med årsringar från 1600-tal till 2000-tal

Byggnader behöver inte vara i ett ursprungligt skick för att värderas högt ur ett byggnadshistoriskt perspektiv. Värdet kan också ligga i de förändringar och ombyggnader som format dem. Den utveckling som skett har alltså ha ett värde i sig och ger kunskap om material, tekniker och ändrade praktiska behov.

- Bebyggelsen är traditions och kulturbärare

De skogsfinska byggnaderna och miljöerna de ligger i, visar ett byggnadsskick och en kultur som skiljer sig från norsk och svensk allmogekultur. Den skogsfinska byggnadstraditionen kan studeras i originalskick. De skogsfinska gårdarna och enskilda karaktärsbyggnader är en resurs, både för de som bor i Värmland och Hedmark, Dalarna mm samt ur ett nationellt såväl som internationellt perspektiv. Rökstugan, bastun, rian och kokhuset är starka identitetsbärare för den skogsfinska kulturen. Upplevelsevärdet i ett besöksmål där man kan bada i en rökbastu eller där man kan gå in i en rökstuga, se en eldad rökugn, äta måltiden motti och fläsk är högt. Samtidigt kan man få berättat om skogsfinnarnas historia. Den fysiska miljön är av vikt för att förstå och förmedla.

- Utmärkande byggnadsteknik och uppvärmning

Rökugnen som tekniskt system kan sägas utgöra själva kärnan i den skogsfinska byggnadstraditionen. Ugnen i sig, sambandet mellan ugn och byggnadens utseende och konstruktion med särskilt utformade byggnadsdelar som exempelvis innertak och värmelagrande isolering, luckor för rökutsläpp och bastuns lave. De byggnader som är intakta besitter höga pedagogiska värden som i sig förstärker det byggnadshistoriska/tekniska värdet.

- Magiska tecken, symboler och besvärjelser

Genom tecknen och symboler åskådliggörs skogsfinnarnas tradition att kommunicera med osynliga krafter med hjälp av magi. Tecknen är spännande upplevelsevärden och ger en inblick in den animistiska tron samt förståelse för hur nära naturen man levde och hur beroende man var av den för att överleva.

- Finnskogens personligheter och berättelser

Kajsa Vilhuinen och Nittaho-Jussi med flera är några av Finnskogens personligheter. Berättelsen om dem och historier som de förmedlat har stor betydelse för det vi känner till om Finnskogen idag. Deras arbete är en viktig resurs för att levandegöra platser och bebyggelse.

Hur skyddas och förvaltas höga kulturvärden?

Några av finngårdarna har förklarats till byggnadsminnen: Juhola (även kulturresevat), Ritämäki (även naturresevat), Kvarntorp och Øyeren. Ytterligare några är skyddade som naturresevat. Vid inventering av skogsfinsk bebyggelse i Värmland och Hedmark inom ramen för Interregprojektet öEn levande Finnskog-vårt felles ansvarö har de byggnader som inventerats även kulturhistoriskt värderads enligt den så kallade öUnnerbäcksmodellenö.

Ägare till gårdarna är främst privatpersoner och föreningar och någon kommun.

Det kulturhistoriska värdet spelar roll hur man förvaltar och tvärt om. Men vem har ansvar för deras förvaltning?

Svensk kulturmiljölågstiftning säger alla och envar. Alla och en var just för att det är allas kulturarv. Men först och främst ät det fastighetsägaren som har ansvaret. Vilket kan vara en hög belastning för en enskild förening eller person. Hjälps och stöd till förvaltning genom stöd och rådgivning kan fås från stat, länsstyrelser samt läns museer genom bidrag, rådgivning, och kunskapsuppbyggnad.

Flera av finngårdarnas byggnader har vård- och underhållsplaner. I den definieras vilka värden som finns och vilka material och metoder som man bör använda sig av underhåll. Har man ingen Vård- och underhållsplan kan man få hjälp att upprätta en.

Det finns idag bra rådgivning och litteratur att tillgå för byggnadsvård allmänt. De skogfinska karaktärsbyggnaderna kan dock kräva särskild rådgivning utifrån de egenskaper som de besitter. Man måste vara försiktig med de delar som gör huset det, det är. Till exempel kan en bastu ha flera små öppningar i timmerväggen som har betydelse för hur luft och värme sprids och fördelas. Utan dem kanske bastun fungerar sämre. Det gäller att se dessa detaljer.

Skriften öFinngårdens byggnaderö som undertecknad skrivit på uppdrag av Länsstyrelsen är en del i arbetet att informera om finngårdens byggnader, bakgrund, historia, karaktärsdrag, egenskaper och förvaltning kan ägare nås. Men fler informationsinsatser och ett ständigt arbete dock av vikt.

Det mest betydelsefulla arbetet för god byggnadsvård är egentligen det underhåll man själv kan göra i form av att slå gräs, rensa hängrännor, se över tak och fönster o s v. På så vis kan akuta och kostsamma och restaureringar undvikas, där originalmaterial kan gå tillspillo. Närmaste länsmuseum kan vara till god hjälp i att vägleda kring hur underhåll och restaureringar sker varsamt och på ett sätt som gör att de kultuhistoriska värdena bibehålls. Använd alltid traditionella material och metoder samt anlita hantverkare som har dokumenterad erfarenhet av liknade arbete. Att i framtiden finna en organisation som kan samordna byggnadsvård och förvaltning av våra finngårdar skulle vara av stor betydelse.

Paneldiskussion 1 öVården av de skogfinska karaktärsbyggnadernaö

Sekreterare: Maarit Kalela Brundin - dendrokronolog, Umeå

Samtalsledare: Lennart Rohdin - specialist på bl a minoritetsfrågor

Deltagare: Monica Björklund - byggnadsantikvarie vid Torsby Finnskogscentrum, Lekvattnet
 Birger Nesholen - kunskapsrådgivare vid Norsk skogfinsk museum, Grue Finnskog
 Maths Östberg - föreståndare för Finnskogsmuseet, Skräddrabo

Lennart Rohdin inledde diskussionen och bad deltagarna presentera sig och sin verksamhet.

Monica Björklund har bakom sig en mångårig och mångsidig verksamhet i olika projekt som berör Finnskogens kulturella arv, Finnskogens byggnader, underhållsplaner och restaureringar av alla sortens byggnader, kulturturism och samarbetsprojekt mellan finnskogarna i Värmland och Hedmark.

Birger Nesholen har hållit på med skogfinska byggnader sedan slutet av 60-talet då han bl a registrerade den allmänna konditionen hos byggnaderna i norska Finnskogen. Byggnaderna hade underhållits fram till ungefär 1940 men därefter ökade frånflyttningen och 40 år senare var nästan alla pärt/spåntak utslitna. Norska riksantikvarien satte då igång ett Finnskogsprojekt tillsammans med arbetsmarknadsmyndigheterna och engagerade hantverkare som renoverade tak på 25-30 byggnader både på ensamgårdar och i gårdsmiljöer.

Maths Östberg berättade hur det gick med hans ansökan om öRädda rökstugornaö till svenska Riksantikvarieämbetet (RAÄ) 30 år senare. Han hade bl a påpekat obalansen och olikheterna mellan länen angående prioriteringar inom byggnadsvården och synen på riksintressen samt efterlyst att rökstugorna och andra genuina byggnader på ursprungsplatser borde prioriteras före rekonstruerade miljöer. Han fick dock inget svar från RAÄ, och vid förfrågan ett år senare framkom att brevet aldrig diarieförts eller behandlats hos RAÄ. Ett nytt brev sändes till RAÄ som svarade att länsstyrelserna själva styr över sina kulturmiljömedel.

I den efterföljande diskussionen framkom att Sverige ligger långt efter Norge i handhavandet av minoriteternas kulturarv. Birgers förklaring till detta var att nationella minoriteter behandlats olika i Norge och Sverige, eftersom Norge ratificerade EU-bestämmelsen angående minoriteter tidigare än Sverige. Sedan 2008 har Riksantikvarien fokuserat på minoriteternas kulturarv och presenterat vilka kulturminnen som är viktiga nationellt. Nu är även myndighetsnivå uppmärksam på minoriteternas betydelse för Norge.

Hur skall vi agera för att lyfta frågan om minoriteternas kulturarv i Sverige? Det framkom att strategier är högst varierande mellan olika kommuner och länsstyrelser. I Torsby och Värmland verkar den skogsfinnska frågan sedan 1950-talet ha varit levande enligt Niclas Persson på ett annat sätt än i andra landskap.

Johan Sobelius menade att vi måste nå myndigheterna genom gemensamma strategier, och Monica tyckte att det var bäst att jobba på flera plan parallellt: bearbeta länsstyrelserna och samtidigt ha direkt kontakt med RAÄ vars tjänstemän inte känner till finnskogarna. Riksdagen, andra myndigheter eller gårdsbrukare ska inte heller glömmas. Alla dessa ska bearbetas och informeras kontinuerligt. Det hastar för många byggnader. Vi måste påverka med alla existerande medel och jobba och parallellt. Lyckligtvis har vi bra underlagsmaterial som kan användas framhöll Lars-Olof Herou.

Mats Jonsson påminde om att myndigheterna lyder under regeringen och att frågan även är politisk. Det borde tas upp i riksdagens sverigefinska grupp vars ledamöter representerar alla partier och har Raimo Pärssinen som ordförande. Även i Riksdagens kulturutskott finns flera påverkbara ledamöter kompletterade Lennart. Seppo Remes påminde om att minoriteternas kulturarv omfattar även immateriella ting.

Maud Wedin betonade att länsantikvarierna är en viktig nyckelgrupp i arbetet men att länsstyrelserna måste inse bredden av sin utövning och hinna mer än öladorna och kraftbyggnadenö. Tor Eriksson föreslog ett möte med länsantikvarierna i Dalarna, Fredrik Sandberg. Maths Östberg och Kenneth Lind föreslog att han ska inbjudas till konferensen i Ljusnarsberg.

Lennart påminde om att en ny regionindelning är på gång i landet och att varje region då måste ta fram en ny kulturplan där de fem minoriteterna speciellt ska beaktas. Avslutningsvis gav Birger oss rådet att använda EU-konventionen som verktyg i det fortsatta arbetet. Den är juridiskt bindande och har ratificerats av Sverige.

Återuppbyggnaden av rökstugan i Locksjön, Bollnäs finnskog

Av Maths Östberg, Alfta

Huvudman för projektet och ägare av rökstugan är den ideella föreningen Finnskogsriket, som bildades 2001 som ett glesbygdssparaply för gränstrakten Hälsingland/Gästrikland/Dalarna, och verksamhetsområdet berör 6 kommuner. Föreningen har drygt 400 medlemmar varav ett 50-tal verksamheter inom småskalig besöksnäring. Populära produkter är den topografiska kartan och en årlig evenemangskalender.

Upphovet till projektet är en virkesdonation daterad 2001 från Stora Enso Skog, Ockelbo Bevakning till värdet 126 tkr. Valet av lokalisering föll 2005 på finnbosättningen Locksjön, där Maud Wedin funnit två finnar i boskapslängd 1642. Avståndet från den nya rökstugan till 1600-talets rökugnsröse är c:a 20 m och till sjön, som gett bosättningen dess namn 100 m. På kullen närmare sjön var bofast under 1910-/20-talet av Tomtas-August från Vittsjön med familj, vilket gett platsen gårdsnamnet Tomta. Bidragande till valet av Locksjön för projektet var, att Kjell Olsson från Stugubacken restaurerat ängen samt kyrkans reservat om 130 ha helt intill bosättningen. Avsikten var att med uppförandet av stugan få en rökstuga, där grupper kan övernatta och elda i rökugnen, och stugan kom att uppföras på plats 2009.

Den första ritningen för bygget gjordes av Birger Nesholen, Norsk Skogfinsk Museum av en rökstuga med kammare, där förebilderna var Abborrtjärnsberg, Ritämäki och Fjolperstorp. Den största förutsättningen för projektet var, att Bollnäs kommun ställde upp med sitt bygglag för timringen, som gjordes i centrala Bollnäs. Det första ekonomiska stödet till projektet var ett stöd på 30 tkr till transportkostnader från Prästlönetillgångarna i Uppsala stift. Dessutom utgick ett stöd på 48.441:- i form av projektstöd från länsstyrelsen i Gävle samt 5.200:- från Halvard Larssons minnesfond hos Bollnäs Naturskyddsförening.

Projektet komplicerades av, att platsen ligger på en myrholme, varför transporten av stommen skedde vintertid med tyvärr oavsiktlig spårbildning i myren på reservatsmarken. Det var också fel form på stenarna i

omgivningen för murning av rökugnen. De flesta ugnsstenarna hämtades från Alfta finnskog och fraktades på plats med skoter. Den isolerande sanden på innertaket transporterades sommartid med bandmaskin Terri i uppskurna oljefat.

21/8 2015 förrättades så officiell invigning efter, att rökstugan blivit helt klar efter flera års arbetsveckor (en på våren och en på hösten) av föreningens volontärer i form av studiecirkel. Under tre års tid anlätades Jo Rökugnmakare (Jo Grön Husmo) i samband med dessa veckor för murning av rökugnen. Intill rökstugan finns också en nyuppförd vedbod/dass. De tre senaste åren har evenemangsdagar ingående i den s.k. Bymella-veckan arrangerats vid Locksjön samordnat med guidad visning på förmiddagen av lämningarna efter sågverksorten Pankfors.

Nästa projekt vid Locksjön är, att förbättra spångningen över myren med tanke på besökare med nedsatt rörelseförmåga. Avståndet från väg till rökstugan är 300 m varav 170 m spångning.

Verksamheten med gruppbokningar ökar och främst genom utländska grupper, som övernattar i rökstugan med operatörer från gästrikesidan av vårt område. Stugan står ständigt öppen för allmänheten och att döma av gästboken, är den redan ett populärt och uppskattat besöksmål.

Foto Anders Öquist Ockelbo

Skogsfinska gårdar och hus på 1600-talet

Av Stig Welinder, Bingsjö

Hur skogsfinska gårdar och byggnader såg ut på 1600-talet är närmast okänt. För gårdstunen finns två senare modeller, och för rökstugorna finns ett begränsat antal arkeologiska utgrävningar.

Rannsakingar med till dels detaljerade beskrivningar från 1700-talet visar att då kunde skogsfinska gårdar vara uppförda som nordsvenska, fyrhängade gårdar. Utgrävningen av Råsjö, Medelpad, antyder att också den gården från mitten av 1600-talet kan ha haft ett kringbyggt tun, dock med en betydligt större andel av byggnaderna utanför tunet än i en nordsvensk gård. Fotografier från 1800-talet av skogsfinska gårdar i Värmland visar en kringspriklad klunga byggnader. Fältkarteringen av Avundsåsen, Värmland, uppförd före 1650-talet, visar att den gården såg ut så.

Bostadshuset på Avundsåsen hade en stenstaplad välvd ugn utan tätning inom en träram. Huset bestod av två eller tre rum med ytterligare en stenbyggd eldstad och en källargrop i varje rum.

Huset på Råsjö bestod av rökstuga, stuga med öppen, delvis tegelbyggd spis och en svale över en källare. Huset hade glasfönster.

Rökstugan på Grannäs, Hälsingland, byggd ungefär 1610 och återuppbyggd efter en brand på 1680-talet, var fristående eller ingick möjligen i en huslänga tillsammans med en svale och ett eldpallrum. Rökugnen var delvis tegelbyggd. Huset hade glasfönster.

Svartviken, Dalarna, röjdes omkring 1620. Där byggdes på 1690-talet en svensk enkelstuga med en öppen spis i hörnet. Det var ungefär samtidigt som rökstugan i Grannäs återuppbyggdes som en rökstuga. I spisen och dess skorsten ingick rikligen tegel, och huset hade glasfönster.

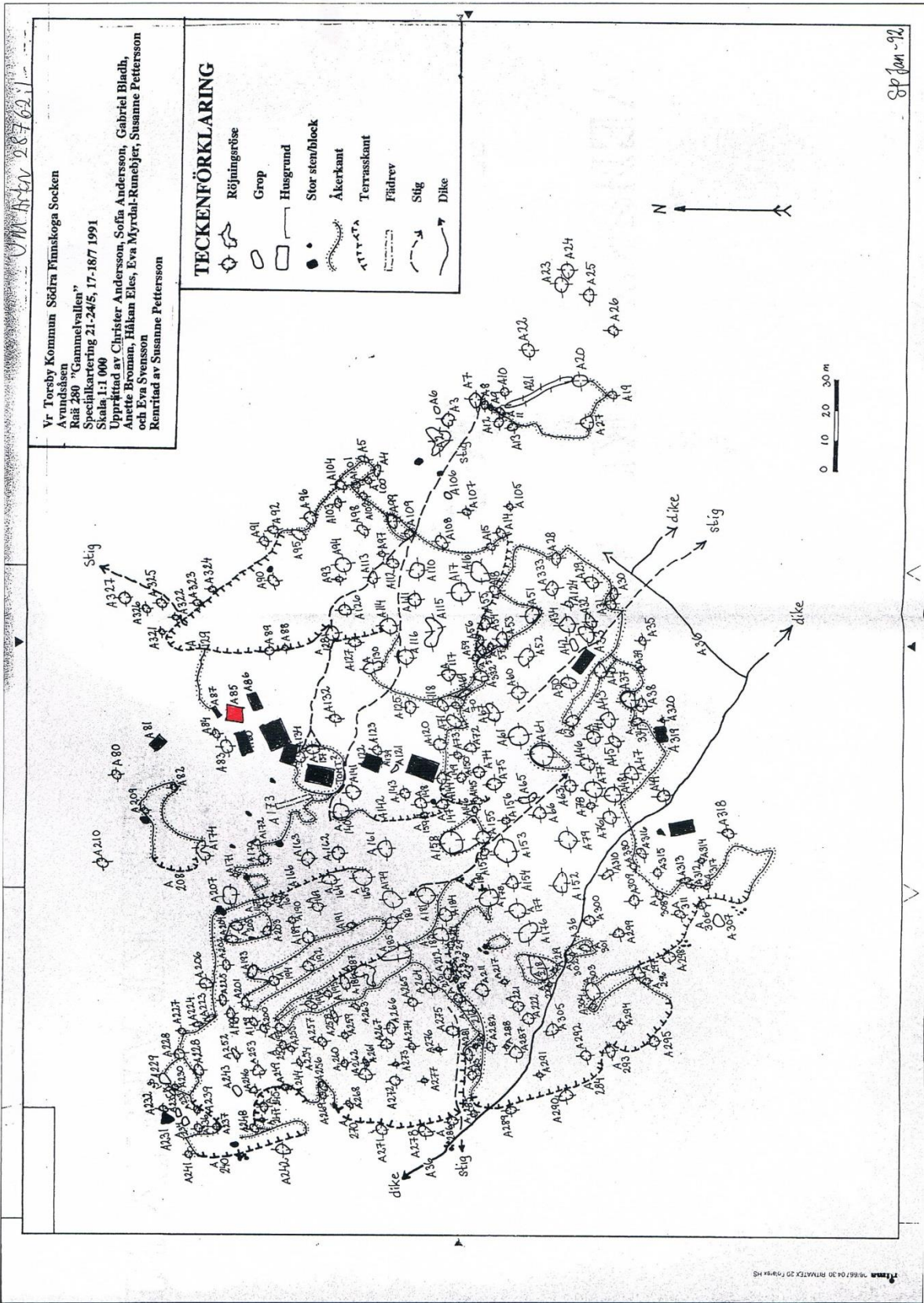
Dessa tre första byggnader synes möjligen alla ha haft rökstugan som en del av en länga med flera rum inklusive ett rum med en öppen spis eller en eldpall. Detta från senare tid kända skogsfinska bostadshuset synes vara väl belagt redan på 1600-talet. Svenskstugor byggdes på skogsfinska gårdar senast mot slutet av 1600-talet.

Utformningarna av gårdstunen är mera osäker. Belagd på 1600-talet är en löst grupperad samling byggnader.

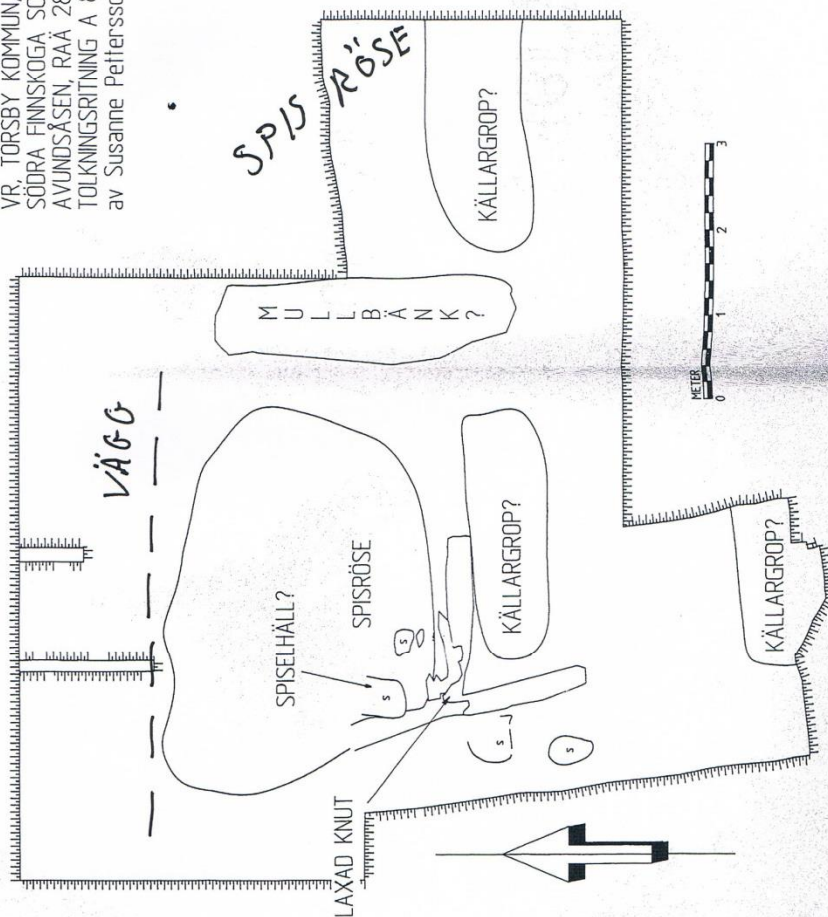
Litteratur:

Pettersson, S. 2002. Ourselves and others. A change of identity according to time and location. I: Helmig, G. m.fl. (red.), *Centre, region, periphery. Medieval Europe, Basel 2002. Vol. 2.* Wesselkamp, Hertingen (s. 3576362)

Welinder, S. (red.) 2014. *Skogsfinsk arkeologi. Etnicitet i det materiella.* Finnbygdens Förlag, Falun

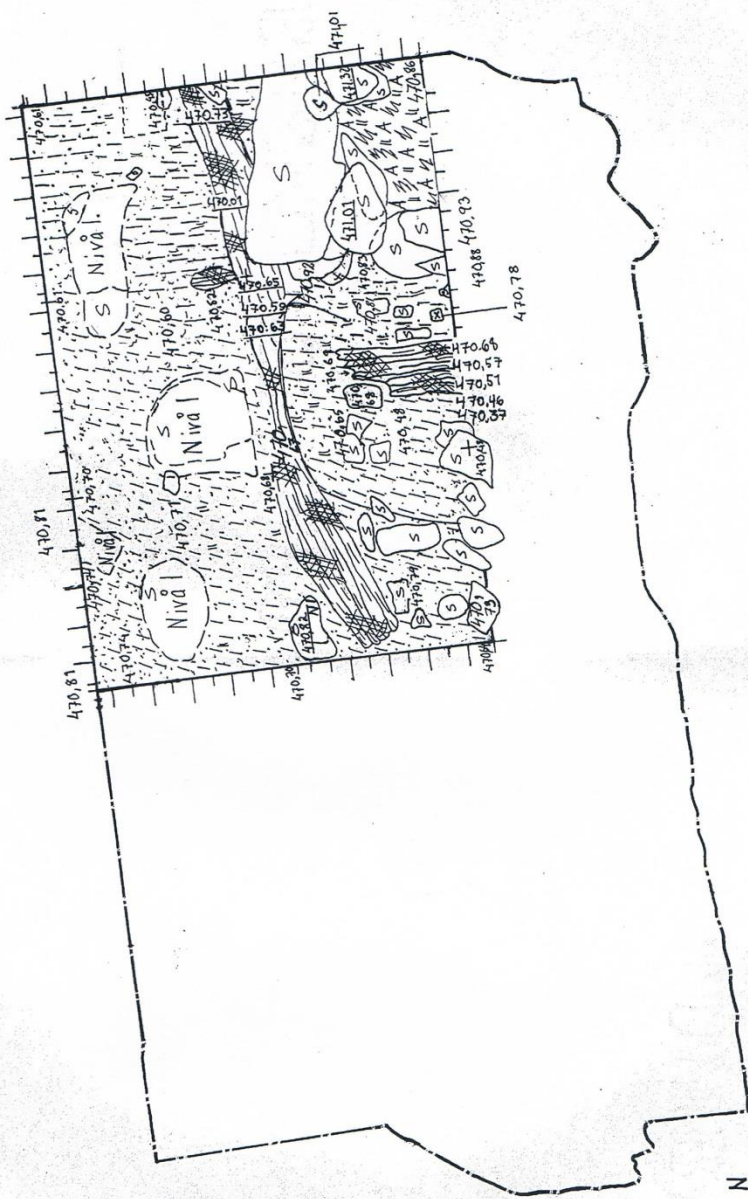

VR, TOPSBY KOMMUN,
SÖDRA FINNSKOGA SOCKEN
AVUNDSÅSEN, RÅÄ 280 "GAMMELVALLEN"
TOLKNINGSRITNING A 85 och 86
av Susanne Pettersson 1993-94

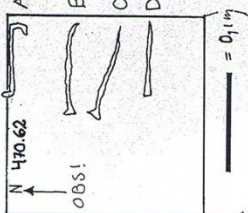

VM Artv 28762,4

Vr Torsby kommun Södra Fimnskoga socknen
Avundsjöen
Råd 280 "Gammelvallen"
A 85, Husgrund, SV delen, Nivå 2, Plan Skala 1:20
920714-17 Susanne Pettersson

FYND 13

Paneldiskussion 2 - kring temat öByggnader och gårdsmiljöerö

Sekreterare: Gunnar Larsson, Fjärdhundra

Samtalsledare: Eva Jernqvist, Delsbo

Panelen:

Stig Welinder ó professor emeritus i arkeologi vid Mittuniversitetet i Härnösand

Susanne Andersson ó ordförande i Skifsens Vänner, Fredriksberg

Birger Nesholen ó kunskapsrådgivare vid Norsk skogfinsk museum

Johan Sobelius: Vilka resurser krävs för att genomföra en arkeologisk utgrävning av en finnbosättning och hur sker finansieringen?

Stig Welinder: För att göra en bra grävning med efterföljande arbete, laborativa analyser, rapportskrivande och publicering behövs minst 2 miljoner kronor. I samband med t ex en byggnation är det exploitören som ska bekosta utgrävningen.

Björn Sonesson: Finns det ingen mecenat som är intresserad av att bekosta utgrävningar?

Stig: En vindkraftsutbyggnad som raserar en finngård vore ett tillfälle att åläggas en exploitör att betala.

Niclas Persson: Från de utgrävningar som genomförts av skogsfinnska bosättningar i Sverige ser man inga tydliga mönster över hur en finngård har sett ut. Vilka tolkningsmöjligheter medger en utgrävning?

Stig: Empiriska fältdata styr mycket av tolkningen. En avvägning måste göras av hur mycket man ska lita på den kända traditionen kontra utgrävningsresultaten. Vi har haft otaliga diskussioner om detta.

Maud Wedin: Vid utgrävningen i Råsjö var det en erfaren utgrävningsledare, men han saknade kunskap om utgrävning av timmerhus. Det var svårt att tolka var husets väggar stått. Sammanfattningsvis kan man ändå säga att de utgrävningar som genomförts har ökat kunskapen om skogsfinnsarnas byggnader och materiella standard.

Johan Sobelius: Har man tagit hänsyn till olika övernaturliga krafter vid placeringen av bostadshuset?

Birger: Inom schamanismen har det funnits kunskap om krafter i naturen. Ett talesätt är: Släpp ut korna och där de lägger sig att sova för natten är en bra plats att bygga ett hus på. Ett annat talesätt är att man ska fråga myrkonungen om tillstånd.

Stig: Vid samtliga utgrävningar har vi under grunderna hittat olika offergåvor som mynt, en yxa och en skära. I de svenska folkminnesarkiven vimlar det av insamlade berättelser om olika magiska symboler och riter i samband med husbyggen. Finnarna hade också mycket sådant för sig, men det kallade svenskarna för trolleri.

Lars-Olof Herou: Det gäller att skilja på vilket som är svensk magi och vad som härstammar från den skogsfinnska kulturen. Mycket är lika.

Susanne: Vid placeringen av byggnaderna vid Skifsen är det mycket sunt förnuft och praktiskt tänkande som avgjort var de hamnat. Tanken är ju att byggnaderna ska fungera optimalt för en turistisk verksamhet med t ex fönster. Dessutom har vi inte fått tillstånd att bygga på områdets gamla grunder.

Tor Eriksson: Hur skiljer man på 1700-talets rökstugor jämfört med de som uppfördes under 1800-talet?

Stig: 1700-talets stugor vet vi inte hur de såg ut, då de inte finns bevarade idag.

Maud Wedin: De rannsakingar som genomfördes framför allt i Hälsingland under 1700-talet beskriver byggnadernas läge och funktion ganska väl men inte exakt hur de såg ut. Oftast var de olika byggnaderna placerade i fyrkant runt en kringbyggd gårdsplan men placeringen anpassades efter terrängen. Stora delar av de skogsfinska bosättningarna utanför Hälsingland saknar dock dessa rannsakingar eller beskrivningar.

Tor Eriksson: Hur vanliga var rökstugorna utanför finnmarken? Linné skriver t ex om rökstugor i Skåne.

Maud Wedin: Den skånska rökstugan eldas utifrån.

Stig: Under yngre järnåldern och ända fram genom medeltid var rökstugor vanliga i bostäder i Skandinavien, men de skilde sig dock från de finska rökstugorna.

Birger: De skandinaviska rökstugorna har ett mindre stenmagasin och dessutom saknade bostäderna innertak vilket gjorde att värmen inte kunde hållas kvar. Den östfinska rökstugan är mer värmeeffektiv.

Björn Sonesson: Har det funnits skogsfinska karaktärsbyggnader i Östergötland och Småland?

Maud Wedin: Hela det området är outforskat. Från Mälardalen vet vi att den finska populationen var blandad. Det fanns skogsfinnar, jordbrukande västfinnar, finska torpare, finnar inom bergshanteringen och de som bodde i städerna.

Seppo Remes: Är tekniken med rökugnar i byggnader färdigutvecklad och fulländad i de rökstugor som finns bevarade eller där vi känner till hur de har sett ut och fungerat?

Birger: Den optimala lösningen i rökstugor försämrades när man började leda ut röken ur rummet. Då försämrades möjligheten att sprida värmen i rummet.

Seppo Remes: Är kopplingen mellan granskogen och skogsfinnen en myt?

Kenneth Norrgrann: Finnarna gjorde även kaski-svedjor.

Stig: Svedjandet av granskog, huuhta, är en viktig markör för att räknas som skogsfinne. I annat fall behöver vi definiera om begreppet skogsfinne. Hur ska vi kunna skilja skogsfinnar från andra finnar?

Maud Wedin: Tord Eriksson har börjat undersöka hur svedjebruk bedrevs i omgivande svenskbygd. Härstammar tuvrågssvedjan ursprungligen från östra Finland?

Mattias Lundell: Kan man så vanlig råg på en svedja?

Birger: Vid ett tillfälle testade jag att så både modern råg och svedjeråg. Båda sorterna ger ett tuvigt och buskigt utseende om man sår glest.

Släktforscardagarna i Umeå 2016

Av Tor Eriksson, Örebro

Onsdagen 17 augusti

Efter en lång dags resa med tåg kom jag äntligen fram till Umeå. Det var bekmörkt när jag letade mig till vandrarhemmet där jag skulle bo i fyra nätter. Ett enkelrum väntade på mig, och där installerade jag mig nu med mitt bagage.

Torsdagen 18 augusti

Jag tycker om att ta ansvaret för FINNSAM:s medverkan under de årliga Släktforscardagarna. Förutsatt att vi får tillräckligt med bidrag från olika håll har jag möjlighet att lära känna en ny stad varje år. Gärna anländer jag någon dag innan mässan börjar för att hinna bekanta mig med den aktuella staden. Den här gången var det Umeå som gällde.

En skål ur servisen Berså av Stig Lindberg

Här föddes formgivaren Stig Lindberg den 17 augusti 1916. Min ankomst till Umeå skedde således samma dag han skulle ha fyllt 100 år. På Guitars & the Museum visades en trevlig och färgglad utställning av Stigs verk i flintgods, benporcelain och stengods. Under sin fyrtioåriga verksamhet på porslinsfabriken Gustavsberg, i två perioder som konstnärlig ledare, skapade Stig Lindberg serier som Karneval och Berså. Efter att ha studerat de vackra pjäserna i porslin och även textil gick jag en stadsvandring anordnad av Turistbyrån. I staden finns bland annat flera skulpturer av Stig Lindberg.

Umeå kallas ofta öBjörkarnas stadö. Bakgrunden till benämningen är den stora stadsbranden 1888, vilken ödelade stora delar av Umeå. Då staden byggdes upp igen anlades breda esplanader som brandskydd och längs dessa planterades björkar, vilka skulle förhindra elden att spridas mellan husen. Innan jag återvände till vandrarhemmet, centralt beläget i stan, inhandlade jag en del saker till vår monter. Nyåker är en av områdets många byar, vilka övertogs av finnar efter att ha legat öde i början av 1600-talet. Med den finska anknytningen som grund kunde således pepparkakor från Nyåker passa bra att bjuda besökarna på.

Fredagen 19 augusti

Min väg ledde till Nolia där Släktforscardagarna skulle äga rum i Umeå. Lite svårt var det att hitta hit på grund av att själva mässhallen är rätt anonym utvändigt. Dessutom visade programbladet en helt annan byggnad i stan & Umeå nya kulturcentrum. Södra Västerbottens släktforskare var värd för mässan med stöd av Sveriges Släktforskarförbund, Nolia AB och huvudsponsorn ArkivDigital. Invändigt var lokalerna väldigt funktionella och trevliga med utställarna på bottenvåningen. Temat för mässan var öFjällen, skogarna, älvarna och människornaö.

Framåt eftermiddagen ställde vi tillsammans i ordning montern på 10 kvadratmeter, vilket gav en rymlig mässplats åt oss. Efter avslutad inflyttning for vi gemensamt ut till Maarit Kalela Brundin i Innertavle. Maarit hade dukat fram en cateringmåltid som deltagarna bjöds på tack vare bidraget vi hade fått till vår medverkan under Släktforskar dagarna i Umeå. Åtta personer fick en väldigt trevlig och gemytlig kväll tillsammans i Maarits hem ute på den västerbottniska landsbygden.

Lördagen 20 augusti

Klockan 10 invigdes årets Släktforskar dagar. Då hade vi fått ordning på allting i vår monter, vilken dessutom var placerad intill den ena väggen ungefär mitt i utställningshallen. Granne med oss fanns bland annat Lappmarkens Släkt- och bygdeforskare och Hembygds- och Släktforskar NOLASKOGS. Ett nytt inslag i år var Torghandeln, där man ur sortimentet kunde köpa livsmedelsprodukter med historisk prägel. Här fanns barkbröd, forbondekorv med mera.

Ett rullande bildspel visade översiktlig information om den skogsfinnska historien och kulturen. Vi sålde förstås även häften och kartor kring skogsfinnarna generellt i Skandinavien. Det regionala engagemanget var likväl något nytt för FINNSAM. Här i Umeå var det möjligt att låta en särskild arbetsgrupp för region Ångermanland-södra Lappland sköta förberedelserna inför vår medverkan på mässan. Under mässan presenterades regionen på ett framskjutande vis. Särskilt Örträsk lyftes fram som en av de viktigare finn bosättningarna i regionen. I den här regionala arbetsgruppen ingick Anette Norberg, Maarit Kalela Brundin, Margoth Elfving och som sammankallande Tord Eriksson.

Anette satt med sin dator och kunde svara på frågor om släktrelationer för bland annat Örträskbygden. Tord plockade med sig en näverkont och en kärve svedjeråg från sin odling i Hemling. Margoth representerade Örträskbygdens hembygdsförening, vilken hon sålde t-tröjor och vykort åt. Margoth passade även på att informera om och marknadsföra sin bok som skulle ges ut under hösten. Ett stort anslag påminde om det, ett blädderexemplar låg på bokbordet och den intresserade besökaren kunde skriva på en intresseanmälan inför utgivningen. Boken kommer att heta ÖÖrträskfinnarna och Maria Mattsdotter ó en dokumentär berättelse om kolonisationen av Lycksele lappmarkö.

Ett förtjänstfullt arbete var nedlagt på den karta som färdigställdes till mässan. Kartbladet öFinnbosättningar i Ångermanland, södra Lappland och norra Jämtlandö omfattar den FINNSAM-region som bildades år 2014, vilken tillika är föreningens nordligaste region. Underlaget till kartbladet är hämtat från Maud Wedins karta ur hennes doktorsavhandling öDen skogsfinnska kolonisationen i Norrlandö från år 2007. Maths Östbergs karta öSkogsfinnska bosättningar och karaktärsbyggnader i Skandinavienö från år 2001 har också varit förlaga. Dessa två kartblad har kompletterats av Anette Norberg och Tord Eriksson vad gäller Lappmarken, Björna och Trehörningsjö. Karl-Erik Engblom i Gävle har digitaliserat kartan som trycktes för att kunna säljas under årets Släktforskar dagar.

Finska Klubben i Umeås Ulla Kiivuori skymtar till vänster i bild, medan FINNSAM:s Anette Norberg befinner sig mitt i bilden

I vår stora monter fick även Finska Klubben i Umeå ett eget litet bord. Ulla Kiivuori upplyste här om klubbens finskspråkiga verksamhet. Finska Klubben i Umeå är en gemensam sammanslutning för stadens sverigefinnar. Medlemmarna erbjuds ett varierat utbud av aktiviteter och driver tillsammans sverigefinska frågor. Klubben ingår i Sverigefinska Riksförbundet och samverkar med flera andra organisationer.

Anledningen till att Finska Klubben fanns med i vår monter var att det var dess förtjänst att FINNSAM fick bidrag från Umeå kommun. Finska Klubben ansökte om bidraget från finskt förvaltningsområde Umeå kommun. Tillskottet betalades ut till klubben, men överfördes senare till FINNSAM:s konto. Tack så väldigt mycket för det! Västerbottens läns landsting ingår också i det finska förvaltningsområdet för språk och kultur. Från landstinget kunde FINNSAM få bidraget direkt. Tack vare ett frikostigt tillskott från dessa två myndigheter kunde vi således medverka med en egen monter under Släktforskardagarna i Umeå 2016.

FINNSAM:s ordförande Maud Wedin belyser öSkogsfinnarnas kolonisation i Norrlandö

Klockan 14 blev det dags för Maud Wedin att kliva upp på scenen i lokalen Zonen, vilken var den största av de tre lokaler som användes för föredrag. Här rymmer 500 personer medan lokalen Blomqvist rymmer 150 åhörare och lokalen Teg 50 stycken. Maud berättade om öSkogsfinnarnas kolonisation i Norrland ö en spännande resa genom 400 år. Den mångfaldiga publiken gavs först en kort historisk bakgrund, vilken följdes av några tydliga exempel. Viksjö finnmark i Ångermanland blev uppmarschområde norrut mot bland annat gränstrakten av Jämtland, Ångermanland och Lappland. Det andra exemplet beskrev familjen Hilduinens flyttväg till Örträsk.

Efter Mauds föredrag vidtog boksignering. Den skedde för de flesta föreläsare i en särskild monter intill caféet i utställningshallen. Efter varje föredrag erbjöds här tid för eftersnack, frågor och signering av böcker. Maud fick möjlighet att flytta sitt möte med publiken till FINNSAM:s mässplats, vilket nog höjde vårt besökarantal ett snäpp. Maud hade packat sin bil full med litteratur, vilken tacksamt kunde säljas vid vårt bokbord. Bland de 11 olika skrifter som fanns tillgängliga från hennes eget Finnbygdens förlag noteras att Mauds avhandling öDen skogsfinska kolonisationen i Norrlandö under helgen såldes i 11 exemplar. Av Richard Gothes bok öFinnkolonisationen inom Ångermanland, Södra Lappland och Jämtlandö inhandlades hela 12 exemplar av förnöjda kunder. Dessutom gick det åt 11 exemplar av den nya kartan öFinnbosättningar i Ångermanland, södra Lappland och norra Jämtlandö för att tillfredsställa folks behov. Den stora efterfrågan från besökarna på dessa två böcker och kartan var kanske en följd av Mauds föredrag!

Klockan 15 trädde Gudrun Norstedt fram i lokalen Blomqvist för att tala om öLapps-kattelanden och deras innehavareö. Eftersom en mindre lokal användes för det här framträdandet kunde inte lika många åhörare ta del av det här ämnet på plats. I stället var UR Samtiden här för att filma tio av årets föreläsningar.

Föredragen finns nu inlagda på Internet och de sändes även i Kunskapskanalen under hösten. Ett av föredragen var just Gudrun Norstedts. Med hennes hjälp sålde vi några böcker åt henne vid vårt bokbord. En av dem öMinnen från Norrbyskärö handlar om sågverkssamhället Norrbyskär vid Bottenhavets kust. För min del avslutades dagen med banketten, vilken hölls på Scandic Plaza med god mat, tal, prisutdelningar med mera.

Söndagen 21 augusti

Informationen och försäljningen fortsatte på vår mässplats. I montererna deltog samma personer som under lördagen, men som alltid blev söndagens tempo lite lugnare. FINNSAM skänkte två priser till mässans lotteri. Boken öMin hand är icke begåfvad att föra en skikliger penna ö skildrar den dagboksskrivande bonden Jonas Olsson i Fågelsjö. Häftet öSkogsfinnarna i Skandinavien ö var det andra priset vi bidrog med. Boken om Jonas Olsson tog Eva Jernqvist med sig från Fågelsjö. Eva plockade även med sig skrifter från Fågelsjö hembygdsförening som kunde inhandlas direkt över disk. Börje Heggstads öFågelsjö ö by i Orsa Finnmark ö såldes i 4 exemplar.

Mässan besöktes totalt av knappt 3 000 personer under de två dagarna dörrarna stod öppna för allmänheten. Besökarantalet var förstås lägre än vanligt, kanske ett par tusen personer färre än i till exempel Karlstad 2014 eller i Nyköping 2015. Troligen kom större delen av publiken från övre Norrland, men det bor ju inte så många människor i den här landsdelen som i till exempel Mellansverige eller Stockholmsområdet. De flesta utställare hörde hemma i något av de fyra nordligaste länen även om centrala myndigheter som Kungliga biblioteket, Krigsarkivet med flera var närvarande. Även Södertälje Släktforskarförening hade tagit sig hit upp för att marknadsföra sin databas över födda, vigda och döda i öSödertälje med omnejd.

FINNSAM:s mässplats tillhörde nog de mest välbesökta och försäljningen av böcker och kartor med mera uppgick till 10 310 kronor. Intäkten till FINNSAM i form av egen försäljning och provision summerades till 1 901 kronor. Ett stort tack vill jag rikta till dem som hjälpte till i vår monter under årets Släktforskar dagar och på så vis bidrog till att vår medverkan blev så lyckosam. Dessa personer var: Eva Jernqvist, Maarit Kalela Brundin, Margoth Elfving, Tord Eriksson, Anette Norberg, Maud Wedin, Kjell Nordqvist och Gudrun Norstedt. Ett stort tack riktas även till Finska Klubbens Ulla Kiivuori för gott samarbete i Umeå 2016.

När mässan stängde portarna begav jag mig tillbaka till vandrarhemmet, lät mitt bagage stå kvar här medan jag besökte Västerbottens läns museum. Friluftsmuseet Gammlia med en rad sevärda gamla byggnader från landskapet ville jag inte missa. Rundvandringen slutade så småningom med en promenad tillbaka till vandrarhemmet för väskhämtning. Sedan sökte jag mig åter mot Umeå centralstation, där tåget förde mig söderut igen.

**Vi tackar våra bidragsgivare för viktigt ekonomiskt stöd till
vår medverkan under Släktforskar dagarna i Umeå 2016!**

FINNSAM ö Finnbygder i samverkan

**UMEÅ
KOMMUN**

 **Västerbottens
läns landsting**

FINNSAM:s höstkonferens på Stöde finnmark i Medelpad 2-4 september 2016

Av Tor Eriksson, Örebro

Torsdagen den 1 september

Närmar du dig Stöde österifrån längs Europaväg 75 har du ett härbre på höger sida när tätorten börjar breda ut sig. På härbret välkomnas du av texten: *Om ni bott i Stöde hade ni varit hemma nu!* Jan-Erik Björk, Kenneth Norrgrann och jag anlände däremot söderifrån till Stöde via min systers Bollnäs i Hälsingland, den hänförande Ljusnandalen och den fagra Dellenbygden. Ett tiotal personer var liksom vi inbokade redan från torsdag kväll, och vi inkvarterade oss i varsin stuga på Stöde camping. En enkel middag avslutade den långa dagen med bilfärd från Ludvika.

En kopp kaffe avnjuts utanför Nedansjögården

Fredagen den 2 september

Jag följde den snitslade väg som ledde från campingen uppför Huberget, där hembygdsgården är belägen. Vem hade hängt upp banden i träden om inte vår erfarna orienterare Maths Östberg? I det vackra sensommarvädret avlöpte först ett ledningsgruppsmöte ute på gårdsplanen. En efter en inkom konferensdeltagarna från olika håll. Boendet var utspritt på Stöde camping och i privata stugor i närområdet. Själv bodde jag i en liten stuga på campingen med plats för en person och med dusch/wc i ett närbeläget servicehus.

Hösten 1993 ägde FINNSAM:s höstkonferens rum i Medelpad förra gången. Sammankomsten var då förlagd till Ånge kommun, där vi ägnade oss åt hela kommunen med de tre socknarna Haverö, Borgsjö och Torp. Denna gång gällde det Sundsvalls kommun med socknen Stöde. En av våra samarbetsparter var Stöde hembygdsgeningsförening, vars gård Huberget blev utgångspunkten för vår konferens. Av lite kuriöst intresse kan nämnas att den svenska filmstjärnan Ingrid Bergman gifte sig i Stöde kyrka 1937 med Petter Aron Lindström från Stöde.

Under lunchen som SCA Skog bjöd oss på presenterade virkesspecialist Tony Larsson företagets verksamhet. SCA Skogs uppgift är tredelad: *att långsiktigt försörja SCA:s svenska industrier med virke, att utveckla och långsiktigt förvalta SCA:s skogstillgångar samt att uppnå tillfredsställande lönsamhet.* Skogsföretaget förvaltar 2,6 miljoner hektar skog, varav 2 miljoner brukas. Antalet anställda är 454 stycken som finns på ett fyrtiotal orter, från Sundsvall i söder till Kiruna i norr. En av de fem skogsförvaltningarna är Medelpad med huvudkontor i Sundsvall. SCA:s skogsbruk är klassat som ansvarsfullt och uthålligt enligt internationella normer.

Konferensdeltagare inne i Nedansjögården

Nedansjögården är från ungefär 1850, byggd i samband med laga skiftet. Då trodde bönderna att de skulle bli utan skog och därför körde de hem virke för att anlägga stora gårdar. Mycket sällan inreddes övervåningen. Huset flyttades i början av 1930-talet till Huberget efter att ha varit gästgivargård. På övre våningen samlades nu ett fyrtiotal personer för att lyssna till Maud Wedins föredrag om skogsfinnarnas tidiga historia i Medelpad och bosättningen på Stöde finnmark. Maud visade oss ett häfte *Den skogsfinska kolonisationen i Stöde socken* som hon har framställt i samarbete med finskt förvaltningsområde i Sundsvalls kommun. Skriften blev färdig inför konferensen så trycket hade knappt hunnit torka än. Finskt förvaltningsområde i Sundsvalls kommun bidrog med medel till häftet, vilket kunde delas ut gratis till alla konferensdeltagare.

Det är verkligen en imponerande liten skrift som kommer att ges ut i en andra version både på svenska och på finska inför jubileumsåret 2017, då Finland fyller 100 år som självständig nation. Stöde finnmark ingår i ett större finnskogsområde söder och norr om Ljungans dalgång. Medelpads finnbyar ligger som ett pärlband längs södra gränsen mot Hälsingland och lite mer sporadiskt i landskapets norra del. De svenska bönderna bodde vid tiden för finnkolonisationen längs Ljungans bördiga dalgång. Finnarna bosatte sig i skogarna ovanför svenskarnas fäbodrar, i de öde granskogarna norr och söder om älven.

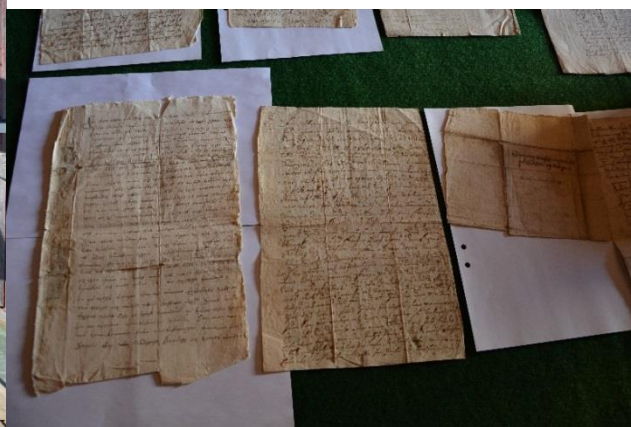
Maud presenterade kolonisationen inom Stöde finnmark norr om Ljungans dalgång. Här finns Storhullsjön, Lillström och Stormyra. Norrut gränsar Storhullsjön mot Lillhullsjön i Lidens socken och västerut mot Leringen i Torps socken. Lillström och Stormyra gränsar österut mot Huljen i Selångers socken.

Efter Mauds föredrag blev det tid för en utflykt i nordlig riktning mot Stödes norra finnmark. I egna bilar åkte vi först till Hullsjöns bygdegård dit Rut Eriksson hälsade oss välkomna. Hon inbjöd oss å bygdegårdsföreningens vägnar till hembakat tunnbröd som vi avnjöt i den gamla skolan som stängdes 1955.

Färden gick vidare till Storhullsjön, där familjen Persson väntade oss. Här påbörjade Bengt Larsson Smed ett nybygge cirka 1620, vilket framgår av det syne- och rågångsprotokoll från 1621 som alltjämt förvaras på gården. Troligen fick Bengt Larsson sin fars släktnamn Seppoinen översatt till öSmedö, vilket han även var till yrket. Familjefader Krister Persson köpte gården och flyttade hit 1999. Han visade oss en målning av Algot Sjöling, ättling i rakt nedstigande led från förste bosättaren Bengt Larsson Smed. Tavlan föreställer hästen som enligt en sägen om den första nybyggaren for till väders. Den finns för övrigt som omslag på den andra versionen av det skogsfinska häftet om Stöde, vilket skulle ges ut efter årsskiftet. På gårdens loge betraktade vi med stort intresse ett antal 1600-talsdokument i original, bland annat syne- och rågångsbrevet från 1621. Dessa dokument ska för övrigt skannas av Sundsvalls Museum inom kort. Likaså drog en bibel från 1700-talet och ett par svepskrin våra blickar till sig. På logen finns både ett skogsfinskt och ett svenskt svepskrin. Skillnaden är att det skogsfinska skrinet har ett helt platt lock medan det svenska skrinet har en sarg direkt fäst vid locket.

Krister Persson informerar oss om Storhullsjön

Några 1600-tals dokument i original visas på logen medan Maud Wedin håller målningen av hästen

Birger Nesholen studerar de två svepskrinen på logen

Maud Wedin berättar om byn Lillhullsjön

I Stödes grannsocken Liden ligger Lillhullsjön. Hit for vi efter besöket i Storhullsjön för att vi tydligt skulle få se att finnbosättningarna ligger i gränsområden mellan socknar. Även här fick vi klart för oss att de första bosättningarna skedde vid sjöar, i detta fall Lillhullsjön. Byarna hade tät kontakt över sockengränsen.

Bilarna rullade vidare med sina förare och passagerare tillbaka till Stöde, där jag klev av vid campingen. En promenad till Huberget, middag, trivsam samvaro och en promenad tillbaka till Stöde camping rundade av dagen innan jag kröp till kojs i min lilla stuga.

Lördagen den 3 september

Efter frukosten klev vi ombord på bussen som tog oss ut på Stödes södra finnmark. Föreningen Stöde Finnskogsbyar var värd under resan och Ingrid Hansson beskrev först sin uppväxt och ungdomstid på Gransjön. Vid infarten till byn Gransjön hälsade oss en hemmagjord skylt välkomna till finnbygden. Gransjön och Ulvsjön är de tidigaste finnbosättningarna i Stöde socken. Mickel Jonsson var först vid Gransjön, vilket framgår av fogderäkenskaperna 1604 och i en skinnköpslängd 1606. Mickel upptogs även i hjonelagslängder, bland annat 1609 och 1611. Maud Wedin berättade utifrån sin forskning om den äldsta tiden i de olika byarna, medan Per-Erik Lilja här återgav Gransjöns 1900-tals historia. Per-Eriks mamma var lärarinna i byns skola 1927-1942. Gransjön hade den första Baptistförsamlingen i Stöde.

Per Erik Lilja återger Gransjöns 1900-talshistoria

Bänkade i Ulvsjöns Folkets Hus lyssnar vi till Britt Rinnan

Nästa anhalt Ulvsjön upplät Folkets Huslokalen åt oss. Kjell Svanberg presenterade Föreningen Stöde Finnskogsbyar: I slutet av 1990-talet samlades en grupp för att sammanställa boken *Tre byar på Stöde finnskog ö Gransjön, Tjärnsjön och Ulvsjön (med Gässåsen och Österåsen)*. Boken gavs ut 1998, och den följdes 2012 av skriften *Byarna på Stöde finnskog ö Gransjön, Gässåsen, Tjärnsjön, Ulvsjön, Österåsen ö Andra boken*. Föreningen Stöde Finnskogsbyar synliggör, vårdar och dokumenterar spåren av skogsbykulturen på Stöde södra finnskog. Man sprider kunskap och information om skogsbyarna, dess människor och kultur, från skogsfinnarna till dagens finnskogsbor. Föreningens första bok beskriver en äldre tid i byarna medan den andra boken berättar om byarna i nutid, vilket även innesluter intressanta personer som har bott här.

Britt Rinnan övertog mikrofonen för att skildra sin barndom i Ulvsjön. Året innan Britt började skolan 1950 brann den ned till grunden. Skolverksamheten flyttade till Filadelfiakapellet i byn och här gick Britt i skolan i sex år. Hon minns sin skoltid med stor glädje. Alla klasser höll till i samma klassrum och hade samma lärare. När Britt gick i första klass hörde hon på så vis vad sjätte klass arbetade med. Den manlige läraren berättade på ett sätt så att allt blev intressant och levande. Under rasterna lekte barnen ofta lekar om det som de hade hört på lektionerna. När Britt började skolan var det totalt arton elever i skolan och när hon efter sjätte klass slutade skolan på Ulvsjön var det tolv elever. Hon förundrades över att man trots det ringa elevantalet hade råd att ha skola i varje liten by på den tiden. Dessutom fick hennes klass börja läsa engelska i fyran trots att det inte var obligatorisk undervisning i engelska.

Ett föredrag följde signerat Maud Wedin. Ämnet var öTidig skogsfinsk kolonisation söder om Ljungan; Gransjön, Ulvsjön och Tjärnsjön. Stödes södra finnmark ansluter till ett flertal finnbosättningar i södra Medelpad, vilka i sin tur gränsar mot Hälsinglands finnmarker. Här togs Kölsjön i Hassela upp redan 1598, något år senare togs Stormörtsjön i Torps socken upp i Medelpad. Stödes första finska bosättningar är ytterligare några år yngre.

Ulvsjöns södra gård, vars forna plats visas av en stilig metallskylt nära Folkets Hus upptogs möjligen av Anders Finne 1603. Skyltens text är undertecknad av Föreningen Stöde Finnskogsbyar och markeringen utgör ett exempel på föreningens omfattande verksamhet. Första gången Ulvsjön syns med namn är emellertid i jordeboken 1606 eller 1608. Anders Pålsson bosatte sig på den södra gården medan Klemet Henriksson valde den norra gården i byn.

Byn Ulvsjöns historia gestaltar tydliga exempel på skogsfinnarnas rörlighet. Från Björkberg i Orsa finnmark flyttade Göran Sigfridsson och hustru Karin Eskildsdotter till Ulvsjön. Från Stormörtsjön i Torps socken inflyttade Tomas Tomasson som gifte sig med Karin Göransdotter. Från Undersvik i Hälsingland inflyttade Sara Andersdotter, uppväxt på Grundsjön i Borgsjö socken.

Förste bosättare på Tjärnsjön var Lars Jonsson. Han fick nedsättningsbrev 3 januari 1614 tillsammans med sin svåger Bertil Persson, från Los i dåvarande Färila socken, Hälsingland. Dagen därpå fick även Lars fader Jon Jonsson nedsättningsbrev på Saxen i Torps socken. Jon tog sedan upp nybygge på Råsjön i Borgsjö socken. Från 1630-talet brukades Råsjön av Lars broder Jöns Jonsson. Liksom skogsfinnarna på Stöde norra finnmark hade de på dess södra finnmark nära till landsmän i grannsocknarna. Gransjön och Ulvsjön ligger nära Hjältanstorps i Torps socken och Tjärnsjön ligger nära Gissjön i Attmars socken.

Maud slutade sin framställning för att lämna över scenen till vårt unga stjärnskott Linda Blied. Linda berättade om öGiftermål på Stöde (södra) finnskogö. Linda avser att kartlägga ösamtligaö familjer under 1600- och 1700-talen i ett tjugotal byar på finnskogen söder om Ljungan i Medelpad och i norra Hälsingland. Syftet är att finna allmänna mönster baserat på individer. Mönstren kan beskriva befolkningsutveckling och sociala kontakter mellan finnbyar samt mellan finnbyar och svenskbyar. Källorna är kyrkböcker och mantalslängder, databasen i DISGEN och familjeregister, vilket finns för hälften av byarna. Linda speglade förhållandena i Gransjön, Tjärnsjön och Ulvsjön på ett intresseväckande sätt för oss. Med hjälp av en rad diagram och familjerelationer påvisade hon att den svenska andelen av befolkningen vid slutet av 1700-talet ökade betydligt i de tre byarna. Männerna stannade mycket oftare i hembyn efter

giftermål. Av dem som gifte in sig i byarna kom männen oftare från okänd ort medan kvinnorna mycket oftare kom från omgivande byar. Förhoppningsvis fortsätter Linda med sin forskning som än så länge öbaraö visar exempel på hur man kan gå till väga.

Linda Blied framträder i Ulvsjöns Folkets Hus

Gerd Eriksson leder vandringen genom Tjärnsjön

Föreningen Stöde Finnskogsbyars Gerd Högdahl, född och uppvuxen på Blåstens kokade Ulvsjömotto på sitt vis: En del vatten kokas och saltas; Tre delar kornmjöl slås i allt på en gång; Rör om försiktigt så att det blir små knölar; Lägg ett lock eller en tallrik så att knölna ångas; Motton ångas under tättslutande lock; Lyft locket några gånger och rör om försiktigt ó ha inte så stark värme; Tid ungefär 10 minuter, gärna något längre. I Gerds hem åt de fläksås (vitsås med fläsk i) till motton om den var varm, kall motto serverades med lingonsylt och mjölk. För vår stora grupp serverades motton såväl i ett varmt som i ett kallt skick.

Bussen som var hyrd av Torpshammars Touring rattades av Kjell Jonsson mot Tjärnsjön. Stöde Finnskogsbyars Gerd Eriksson blev vägvisare här. Gerd berättade att det på byn Tjärnsjön finns 6 gamla gårdar kvar, men att ingen längre är bebodd året runt. År 1614 slog sig Lars Jonsson öGröt-Lasseö ned här med sin hustru Karin Mickelsdotter och sin treårige son Johan. Här byggde Lars sitt pörte och flera andra byggnader. De sista fastboende flyttade på 1960-talet. Det finns 7 nyare hus som har byggts av ättlingar. Ingen av de gårdar som fanns på Kyrksvedjan och Mackasvedjan, tillhörande Tjärnsjön, finns längre kvar. Det var även fler gårdar på byn förr. Gerds familj flyttade som den sista barnfamiljen från byn när Gerd började skolan 1952. Tjärnsjöns glanstid var mellan åren 1880-1930, då det var upp mot 140 personer som bodde på byn. Gerd är mycket fäst vid byn och har därför sitt fritidsboende här. Som ensamt barn fick Gerd följa sin mamma vid hennes sysslor som mjölkning, vävning, stickning med mera. Gerds moster flyttade på sommaren upp med korna och då kunde Gerd leka med sin kusin. Det var även två sommarbarn från Stockholm hos varsin familj. På Tjärnsjön har aldrig funnits elektrisk ström.

Den stora skaran deltagare fortsatte sin vandring in i skogen, och vi kom fram till platsen för ytterligare en gammal bosättning. Resterna av en rökstuga och två andra rökugnsruiner fångade vårt intresse och blev föremål för ingående närgångna studier. Så var de också bevarade i ett fint skick! Under den här konferensen besökte vi ett flertal ugnsrösen i terrängen, vilket skapade huvudbry inte minst för Birger Nesholen och Stig Welinder.

Efter att vi till sist återtagit våra platser på bussen körde den över gränsen mot Attmars socken. Nära sockengränsen ligger Gissjön på ett strategiskt sätt. Pirjo Linna Avarre, som är samordnare för nationella minoriteter i Sundsvalls kommun, tog över mikrofonen. Kommunen blev förvaltningsområde för det finska

språket 1 februari 2014. I Sundsvall bor ungefär 7 000 personer som är sverigefinnar i tre generationer. Många kommer från Savolax i östra Finland. Det finns betydligt fler som bakåt i tiden har sina rötter i den finska myllan eller i finnskogarna. Finska språket hörs inte idag på gatorna i Sundsvall. Det finns ändå många finska krigsbarn som bor i Medelpad. I Sundsvall finns för närvarande ingen efterfrågan på finskspråkig förskola. Kommunens hemsida översätts till finska liksom övrig information i form av föreläsningar, broschyrer med mera. Träffpunkt för äldre på finska skulle öppnas den 8 september. Den finsktalande minoriteten har prioriterat vård och omsorg på sitt språk och har därför tagit initiativ till ett demensboende med finsk profil. Kommunen har även samråd med samer och bland annat firas samernas nationaldag stort i Sundsvall sedan 2015.

Vi återkom så småningom till Stöde camping, vackert belägen intill Stödesjöns strand. Stegen ledde upp på Huberget, där Sundsvalls kommun var värd för middagen. Malin Larsson, representant för Sundsvalls kommun, presenterade kommunen. Malin är en Stödebo som alltid har varit intresserad av historia. Som barn älskade hon att höra äldre berätta om hur det var förr i tiden. Hon upplyste oss bland annat om att i Sundsvalls kommun har det finska språket en lång historia, då människor har kommit hit för att bosätta sig och arbeta.

Kjell Nordqvist granskar rökugnsruinen på Tjärnsjön

Anders Thyr är i berättartagen

Då maten var uppäten framträdde Anders Thyr från Hassela finnmark i Hälsingland. Av äldre människor i trakten, men i första hand av sin mors farbror Theodor hade Anders hört skrönor som han nu återgav för oss. Anders brukade hälsa på Theodor i hans gamla torp på skogen i Kölsjön. Här berättade han för Anders om de gamla finnarnas liv och sägner. Det var berättelser och historier som Theodor hört från en äldre generation. Anders Thyr's berättande med livfulla gester uppskattades mycket av publiken på Huberget. Så småningom blev det dags för mig att låta mig vägledas genom den mörka skogen tillbaka till campingplatsen. Eftersom jag väntade på operation av mitt vänstra öga för gråstarr hade jag väldigt dåligt mörkerseende, men en ficklampa och två hjälpsamma vägvisare lotsade mig rätt.

Söndagen den 4 september

När jag vaknade i min lilla stuga vräkte regnet ner. Städningen jag hade tänkt utföra fick därför bli med hartassen. Efter frukost samlades vi åter på Nedansjögårdens övervåning. Maud Wedin presenterade kort FINNSAM:s skogsfinska bibliografi som nu finns lagrad på hennes dator. Systemet fungerar så länge, men blir nog inte hållbart i längden.

Meningen var att Gunvor Gustafson, Hälsinglands museum, skulle berätta för oss om rian i Söderåsen, Bergsjö socken i Hälsingland. Hon har framställt en rapport om den unika rian för Länsstyrelsen i Gävleborgs län. Eftersom Gunvor inte kunde närvara fick Maths Östberg ersätta henne. År 2012 inkom en ansökan om Byggnadsminne till Länsstyrelsen avseende den här rian. Om det är möjligt ska byggnaden eller bebyggelsemiljön vid en fråga om Byggnadsminne enligt Kulturmiljölagen utredas av Länsstyrelsen. Utredningen ligger till grund för en bedömning om byggnaden har ett så högt kulturhistoriskt värde att den kan förklaras som Byggnadsminne. Gunvor gjorde Byggnadsminnesutredningen 2015.

Maths har ju inventerat Skandinavien finnygder på skogsfinnska karaktärsbyggnader. Rian är en sådan byggnadstyp. Av alla de 91 rior som Maths har förtecknat har han endast funnit 4 stycken med bevarad ugn. Två stycken av dessa rior är Gästrikerior, den tredje rian finns i Gräsmarks socken i Värmland. Rian i Söderåsen är den enda enrumsrían i Gävleborgs län och Mellannorrland som har ugnen kvar. Byggnaden har en hög grad av bevarande, där i stort sett varje detalj som hörde ihop med torkningen av säden i rian är kvar. Gunvor som utfört dokumentationen anser att rian bör skyddas som Byggnadsminne.

Maths Östberg tittar i manuskriptet

Tord Eriksson visar en av sina källor

Nästa föredragshållare, Tord Eriksson, har studerat finnhässjor i Västernorrland. Är finnhässja och storhässja samma sak? Tord försökte besvara frågan med hjälp av äldre etnologisk litteratur. I första hand vände sig Tord till studier av Ragnar Jirlow på 1930-talet och Eerik Laid på 1950-talet. Ragnar Jirlow menar att ursprunget till storhässjan finns i öster. Råghässjor har funnits i hela det område som berördes av finnkolonisationen och enligt Jirlow utvecklats till storhässjor för torkning av korn under 1700-talet som en följd av propaganda. Enligt Eerik Laid finns råghässjor även utanför det område som berördes av finnkolonisationen. Dessa råghässjor har utvecklats till storhässjor under 1700-talet i främst Västernorrland. Hässjor för torkning av säd har enligt Laid kommit från sydväst till Sverige, långt före skogsfinnarnas inflyttning. Tords slutsatser blev med ett visst frågetecken, att av allt att döma har någon form av storhässjor för torkning av säd funnits i landet före den skogsfinnska kolonisationen. Storhässjorna fick likväl en omstart med skogsfinnarna. De stora kornhässjorna i övre Norrland verkar ha inspirerats av och utvecklats ur finnarnas svedjeråghässjor.

Konferensen var ju huvudsakligen förlagd till hembygdsgården Huberget. Under söndagen fick vi veta lite om byggnaderna här, då vi även fick möjlighet att gå runt på området. Stöde hembygdsförening har cirka 200 medlemmar och föreningen bildades 1927. Förutom Nedansjögården finns bortåt tjugo byggnader på Huberget. Först flyttades Berggården hit. Huset som sattes upp på sin nuvarande plats i slutet av 1920-talet inrymmer den rika samling av föremål som hembygdsföreningen nu ansvarar för.

Utsikt över Stöde kyrka och Ljungan från Huberget

F Folksamling utanför Nedansjögården

FINNSAM:s medlemsmöte avlöpte utan problem och avslutades med att Maths Östberg fick mottaga en gåva från FINNSAM för att Finnskogsmuséet i Skräddrabo under året fyllde 30 år. Till sitt bibliotek förädrades Maths boksamlingen öOrtnamn i Värmlands länö. Från Arne Vannevik hade FINNSAM köpt bokserien, vars första del utkom på 1920-talet. Det sista bandet av totalt 9 blev inte färdigt förrän under 1970-talet eller 1980-talet.

Vi avtackade Maud Wedin som hade ansvarat för den här lyckade konferensen, liksom Stöde hembygdsförening med ordförande Tomas Wallin i spetsen. Det är ovanligt att någon enskild förening ombesörjer all mathållning vid våra FINNSAM-konferenser. Oftast sköts den biten av professionell kökspersonal på någon konferensanläggning. Den här gången delade ungefär tio personer på uppdraget med matlagning och servering på Huberget. Evelina Söderberg drog ett stort lass med mat som lagades i förväg. Givetvis ingick även för hembygdsföreningens arbetsgrupp en hel del planering för inköp av olika produkter, vilket skedde i omgångar, och med den äran!

Söndagens eftermiddag bjöd på överkurs med en färd i egna bilar söderut mot Kölsjön i Hassela socken. Här gick vi med Anders Thyr i hans förfäders by alltmedan han berättade om de olika bosättningarna. Till Norrgården i Kölsjön kom Anders förfäder omkring år 1600. På en vacker träskylt står inristat: *Norrgården ó kommna från Savolax svedjade Peder o Sigrie denna gård med bifall av Karl IX omkring år 1600.* Tidigare hade Peder Andersson kommit till Baståsen nordost om Kölsjön 1598. Peder Andersson Tarvainen bodde tillsammans med sonen Israel på Norrgården. Peders andra söner tog upp andra hemman vid Kölsjön. Sonen Erik bodde på Mellangården, sonen Jöran, även kallad öRike Örjanö tog upp Sörgården. Sonen Pål valde Västergården något senare. Rike Örjans son Magnus studerade till präst och tog sig då efternamnet Hazelius. Artur Hazelius som grundade Nordiska Museet och Skansen i Stockholm hade också sina rötter i Hassela.

Vid Norrgården i Kölsjön finns även en av de bäst bevarade rökugnsruinerna i Norden. Det är en helt intakt rökstugeugn som iklätt sig ett täckande och skyddande lager mossa. Ugnen har sin kvadratiske form kvar med raka fina ugnssidor. Genom mossan ser man eld- och rököppningar. Här fick såväl Stig Welinder, som Birger Nesholen och vi andra verkligen vårt lystmäte när det gäller skogsfinnska rökugnsruiner.

Norrgårdens vackra träskylt i Kölsjön

Birger Nesholen skådar in i rökugnens allra heligaste

Vi lämnade Kölsjön och fortsatte mot Söderåsen i Bergsjö socken. Här väntade Christina Englund och hennes far Gunnar på oss. Christina visade den praktfulla rian för vår grupp. Ugnen är ett mycket tydligt exempel på hur en murad rieugn såg ut. Här finns även en trägrepp med tre klor. Grepen användes när man hissade upp kärvarna till mannen på ladbrädan som satte upp kärvarna. För mig som är särskilt intresserad av rior var besöket i Söderåsen en verklig höjdpunkt med den här juvelen i kronan.

Rian i Söderåsen, Bergsjö socken

D Den unika ugnen och trägrepen i Söderåsens ria

Till sist vill jag å FINNSAM:s vägnar tacka de bidragsgivare som såg till att konferensen kunde genomföras till ett mycket rimligt pris: Länsstyrelsen Västernorrland, Arrangörslyftet Västernorrland, Region Gävleborg, Landstinget Västernorrland, Sundsvalls kommun (såväl i form av själva kommunen som det finska förvaltningsområdet) och SCA!

Länsstyrelsen
Västernorrland

Landstinget
Västernorrland

FINNSAM:s vinterkonferens i Västerås och Sättra Brunn 24-26 februari 2017

Tema: Carl Axel Gottlund och skogsfinnarnas historiska betydelse idag

Text: Helena Söderlund, Västerås och Satu Sundström, Svärdsjö

Foto: Seppo Remes, Hallstahammar (om inte annat anges)

Redigering: Tor Eriksson, Örebro

Fredagen den 24 februari

Västmanlands län är ett Sverige i miniatyr och Västerås historia sträcker sig mer än 1000 år bakåt i tiden. I Västerås hölls reformationsriksdagen 1527. Här verkade också biskop Johannes Rudbeckius, han som bland mycket annat beordrade prästerna att kyrkobokföra och registrera sina församlingsbor ó till glädje för alla släkttforskare. Den nutida positiva utvecklingen har skett genom samverkan mellan näringsliv och myndigheter ó och tack vare invandringen, poängterade Västmanlands läns landshövding *Minoo Akhtarzand* när hon invigde FINNSAMs vinterkonferens som i år hölls i Västerås! *Tor Eriksson* kompletterade och visade en reklamfilm från den vackra Mälärstaden.

Landshövding *Minoo Akhtarzand* inviger konferensen Arkivchef *Erkki Vuonokari* vid mikrofonen

Konferensens förste talare var *Erkki Vuonokari*, chef för Sverigefinländarnas arkiv. Arkivets uppdrag är att främja sverigefinsk kultur och forskning fick vi veta. Arkivet samlar dokument från både föreningar och enskilda personer. Man tar emot bilder, filmer, ljudband med levnadsberättelser samt protokoll, verksamhetsberättelser och räkenskaper. Arkivet finns i Riksarkivet i Arninge i Stockholm och i Eskilstuna stadsarkiv.

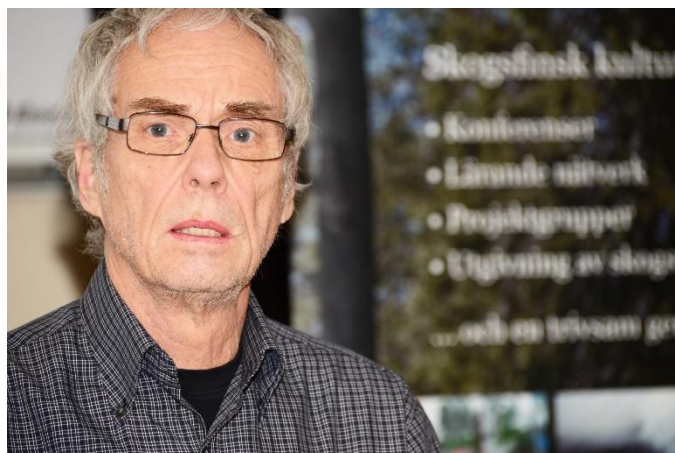
Så firade vi sverigefinska dagen som i år inföll just på vinterkonferensens första dag. *Erkki Vuonokari* berättade att dagen har firats sedan 2011. Från början var firandet koncentrerat till Stockholm men efterhand har firandet spritt sig till många platser runt om i Sverige. Datumet är valt på grund av att *Carl Axel Gottlund* föddes just den dagen (år 1796). Sverigefinska flaggan placerades på bordet längst fram och med sverigefinska önationalsången *Satumaa* i högtalarna och bubbel i glaset skålade vi och firade *Gottlunds* födelsedag.

På grund av tidsbrist (vi var redan försenade i programmet) blev nästa intressanta föreläsning om *Gottlunds* betydelse för skogsfinnarna i Skandinavien något forcerad. Många önskar nu att vi kanske kan få möjlighet att på nytt höra *Niclas Persson* så småningom!/? *Niclas*, forskare i Norrköping kring skogsfinsk migration, hann i alla fall berätta om *Gottlunds* olika agendor. Mest känd är han väl som etnolog och nedtecknare av runosånger, besvärjelser med mera samt för att han dokumenterade finska släktnamn. Men han hade också en politisk agenda. Han ville bland annat skapa ett finskt härad som skulle omfatta delar av både Värmland och Norge utan gräns mellan nationerna. Med detta önskemål nedskrivet i en petition som undertecknats av en mängd skogsfinnar, uppvaktade *Gottlund* kronprinsen och kungen. Dock blev det avslag och *Gottlund* hotades med utvisning från Sverige på grund av sitt politiska agerande. *Gottlund* gav sig också in i den

språkstrid som då rådde i Finland mellan finskan och svenskan. öSkriv som du talarö var hans inställning i den frågan.

Niclas Persson betraktar Carl Axel Gottlund

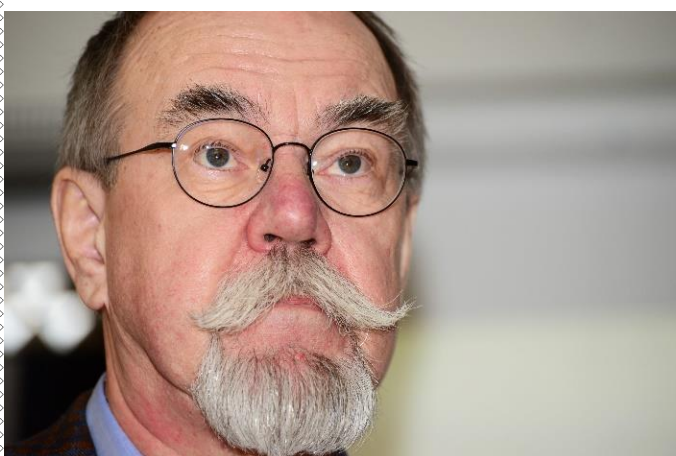

Bo Westling tolkar Gottlunds dagbok

öAlla vill ha en historia ö då blir man stoltö sa *Bo Westling* som var dagens siste föreläsare. Westling, numera pensionerad svensklärare i Köping är född i Flatbyn i Nås finnmark och har många generationers skogsfinska namn i sin släkthistoria. Han menade att finnmarksfolkets status har höjts sedan han var finnmarksbarn, detta troligen på grund av forskning och ökat intresse för området, antog han. Westling presenterade sin bearbetning och tolkning av Gottlunds dagbok från resan i Västmanland och Dalarna år 1817.

Lördagen den 25 februari

Lars-Gunnar Larsson, professor emeritus i finsk-ugriska språk i Uppsala, började dagen med en föreläsning om Karl Bernhard Wiklund, en färgstark person, med rötter i Röjeråsen i Rättviks finnmark men som föddes 1868 och växte upp i Västerås. Wiklund blev tidigt intresserad av samiska språk och den samiska kulturen och gjorde många resor till det vi idag kallar Sameland. Senare lärde han sig också finska. Som språkforskare studerade han flera finsk-ugriska språk samt både nordiska och slaviska språk. Han blev professor i finsk-ugriska språk och införde detta som ämne på svenska universitet. Wiklund besökte också den skogsfinska befolkningen i Värmland. Hans intryck därifrån var dock att dem han mötte inte var särskilt intresserade av sina rötter och sitt språk. Wiklund kallade sig själv lappolog och menade att lika viktigt som att lära sig ett språk var att få kunskap om språkgruppens kultur och levnadsförhållanden. Wiklund blev statens expert vad gällde frågor rörande samer och finnar.

Lars-Gunnar Larsson presenterar K B Wiklund

Gunnar Larsson delger oss sina resultat

Så startade konferensens första paneldiskussion med rubriken öGottlunds verksamhet bland skogsfinnarnaö! I panelen ingick *Lars Lundin*, *Bo Westling*, *Niclas Persson* och *Erkki Vuonokari*. Samtalet leddes av *Leila Åsbäcken*. Det blev många frågor och diskussioner om Gottlunds egna språkkunskaper. Hans far var

tvåspråkig men hans mor talade enbart svenska vilket gjorde att det var svenska som talades i hemmet. Det påstås att Gottlunds talade finska inte var särskilt god ó men ingen vet med bestämdhet. Eftersom hans modersmål var svenska kan det ju vara så att hans finska blev en aning svenskpåverkad. Ett annat ämne som togs upp var att Gottlund inte var särskilt accepterad i den akademiska världen. Om det hade att göra med de eventuellt bristande finskkunskaperna eller hans uppmaning/uttalande öskriv som du talarö under den pågående språkstriden i Finland ó eller något annat ó är svårt att veta.

På jakt efter skogsfinska bosättningar i Västmanland och Uppland började *Gunnar Larsson*, släkt- och hembygdsforskare, plöja igenom en mängd olika dokument. Finnar hittade han, och många hade kommit tidigare än 1600-talet. Det mest troliga är dock att de flesta finnar som då var bosatta i dessa trakter var folk från västra Finland ó alltså inte skogsfinnar. Det tycks inte ha funnits något klart mönster över vad de sysslade med, var de bodde eller hur de bodde. De var utspridda i flera socknar och landskap. Det flesta verkade inte ha haft kontakt med finnar i finnmarkerna utan mer med städernas finnar ó särskilt med Stockholms finsktalande. Levde dessa finnar annorlunda än den inhemska svenska befolkningen? Denna och många fler frågor har dykt upp under undersökningens gång.

Marko Lamberg är docent i nordisk historia i Tammerfors och har forskat om tidig finsk inflyttning till Sverige. Han började med att visa Olaus Magnus karta som trycktes 1539. Kartan visar hur nära avståndet mellan Finland och Sverige upplevdes på den tiden. Trafiken mellan de båda rikshalvorna lär ha varit omfattande. Det bodde många finnar i Stockholm under 1400-talet. Den första dokumenterade finnen som varit bosatt i den svenska rikshalvan hette Magnus Finne. Dokumentet är från 1338. Magnus Finne bodde i Småland, tillhörde det jordägande folket och hade eget sigill. I lagen betraktades den finsktalande befolkningen som fullvärdiga svenska medborgare. I vissa situationer kunde de dock bli betraktade och omnämnda som udda främlingar. Att de talade finska visar flera handlingar och dokument.

Efter en god lunch, som Sveaskog bjöd på, fick vi av *Maud Wedin* en redig föreläsning om det svenska statliga skogsbrukets historia ända från 1238 då Kung Erik (den Láspe och Halte) i ett dokument gav klostermunkar i Småland rätt att bruka skogen ända fram till Domänverket som blev dagens Sveaskog, ett modernt skogsbolag med ambition att kombinera god ekonomisk avkastning med långsiktig skogsvård och miljöhänsyn.

Marko Lamberg hade rest ända från Tammerfors

Niina Hyrsky kom från Finlands ambassad

Niina Hyrsky informerade sedan om Finlands ambassads medverkan i projektet öFinland 100 år. Den 6 december 2017 har Finland funnits som självständig stat i 100 år. Den finska ambassaden har initierat öStockholm/Suomiö, den största Finlandsfesten någonsin i Sverige. Detta sker i Kungsträdgården, Stockholm, torsdagen den 24 ó lördagen den 26 augusti. Fokus på torsdag är samhällsfrågor, näringsliv, miljö etcetera, fredag kultur och historia. Festens kulmen blir på lördagen med fokus familj, schlager, pop & rock. Festen är öppen för alla och vill presentera en bild av Finland bortom schablonerna. Skicka information till ambassaden om vad som pågår runt om i landet under året med

anledning av firandet. Under själva födelsedagen är det mottagning på ambassaden. Finansiärer är den finska staten och sponsorer.

Maud Wedin återkom sedan med ämnet öSkogsfinnarnas historia i Skandinavienö. Maud redovisade några nedslag i Finlands och Sveriges gemensamma historia från 1100-talet till 1817. Hon gjorde en genomgång av orsakerna till skogsfinnarnas migration under 1500-talet och 1600-talet, flyttrörelserna, kolonisationens olika faser, där den första perioden kan beskrivas som ett slags Klondyke-period, bosättningar, mestadels vid gränser, vilka som migrerade etcetera och problematiserade i sammanhanget vissa frågor. En sådan gäller konsekvenserna av Helgeandsbeslutet från 1282, där Magnus Ladulås fastslår att all ej uppodlad mark är kronans. Det är ett beslut som använts flitigt genom historien av statsmakten men som genom historikern och arkivforskarens Carl Gustaf Styffes forskning, publicerad 1864, visat sig vara ett falsarium. Maud tog upp problematiken kring att skilja på skogsfinnar och västfinnar, vilka ofta tog tjänst inom till exempel gruvnäringen. Vad gäller sociala och kulturella skillnader mellan svenskar och finnar nämnde Maud som exempel att de finnar som inte blev kvar på släktgården i regel fick sämre villkor vid arvsskifte.

Rubriken för *Marja-Liisa Keinänen*s anförande var öHur förändrades synen på skogsfinnarnas språk och kultur från 1600-talet till Gottlunds 1800-tal?ö. Marja-Liisa Keinänen, docent i religionshistoria, redovisade en studie av hur det svenska prästerskapet förhöll sig till skogsfinnarnas språk åren 1640-1720 i mellersta Sverige. Efter en första period av tvåspråkighetspolitik infördes en ny strategi från 1650-talet där finnarna på grund av generationsskifte förväntades behärska svenska. Användandet av finska ansågs skapa oreda och vara icke-fungerande av praktiska skäl. Den lutherska kyrkans förpliktelse var att få alla människor att leva i enlighet med tio Guds bud för att undvika kollektivt straff varför den hade funktionen att kontrollera detta bland annat genom husförhör.

Den tvåspråkige prosten i Gävle, Johan Schaefer (1657-1725) fick uppdraget att undersöka språkkunskaperna i finnmarkerna i Gästrikland och Hälsingland och fann att många levde i hedniskt mörker, vilket Schaefer med sina kunskaper i finska kunde avhjälpa. Detta orsakade dock en maktkamp med svenskspråkiga präster som såg sina inkomstmöjligheter hotas. Schaefers och ytterligare några finskspråkiga prästers insats var tillfällig. Någon organisation skapades aldrig. De finskspråkiga männen som rörde sig ute i samhällena lärde sig svenska fortare än kvinnorna och barnen som mera vistades hemmavid. Eftersom källorna består av aktioner/handlingar och officiella dokument och inte till exempel av brev och dagböcker påminde Marja-Liisa Keinänen om att vi inte vet hur de enskilda människorna förhöll sig till tro, Guds straff och språkets betydelse i detta sammanhang.

Marja-Liisa Keinänen Stockholms universitet

Jarmo Lainio från samma universitet

Jarmo Lainios ämne var öDagens sverigefinnar i Mälardalenö. Jarmo Lainio, professor i finska och av regeringen utsedd till särskild utredare i utredningen öFörbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt minoritetsspråk, framhöll inledningsvis vikten av korrekta definitioner. Sverigefinnar definieras som personer fastboende i Sverige, finsktalande eller med finskt tal i släkten. Begreppet sverigefinländare inkluderar även i Sverige boende finlandssvenskar, som har svenska som modersmål. Geografiskt använde han begreppet öett utvidgat Mälardalenö och tidsmässigt tiden efter 1945. Jarmo Lainio redogjorde bland annat för att det finns 59 förvaltningsområden för den nationella minoriteten sverigefinnar men att kunskap om vad detta innebär i praktiken ännu är ganska låg i flera kommuner. I samband med att äldre generationer försvinner avtar politisk och kulturell aktivitet i mera traditionella föreningssammanhang. Finska är inte längre det största invandrar språket i Sverige. Finskan och finskheten har på senare tid fått högre status, vilket dock är svårt att mäta. Detta kan kopplas till lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk år 2010 och också till ungas förhållningsätt till sin finskhet, en mera subjektiv identifikation. En

negativ utveckling är den urvattning av språket som sker i media medan en positiv sådan är ett allt större intresse för finskspråkiga förskolor.

Paneldiskussion II under ledning av *Maarit Kalela-Brundin* och med deltagarna *Marja-Liisa Keinänen*, *Jan Myhrvold*, *Niclas Persson*, *Seppo Remes* och *Maud Wedin* kretsade kring ämnet öSkogsfinnarnas historiska betydelse idag. Deltagarna i panelen och de i publiken som yttrade sig var överens om att skogsfinnarna har haft stor betydelse för sverigefinnarnas status som nationell minoritet i dagens Sverige, bland annat för att skogsfinnarna är en historisk minoritet, som är väl dokumenterad. Dock har gruppen sverigefinnar liksom universitet och högskolor visat begränsat intresse för skogsfinnarna varför nätverk har stor betydelse. I dagens komplexa, splittrade samhälle är kunskap om den personliga identiteten viktig för många människor. Via internet finns möjlighet att tämligen enkelt släktforska och på så sätt hitta sin identitet som skogsfinne. Runt om i Europa finns några jämförbara grupper, alltså folk som flyttat till ett land med ett annat språk och annan kultur. Till skillnad mot dessa grupper flyttade emellertid skogsfinnarna inom det egna landet. Sverige kan under 1600-talet beskrivas som ett multikulturellt land utan fördomar mot människor från andra platser. De konflikter mellan finnar och svenskar som är dokumenterade har oftast koppling till svedjeförbudet, som infördes under seklets mitt.

Paneldiskussion II. Foto av Tor Eriksson

Spelman Johan Sobelius med sina kanteler

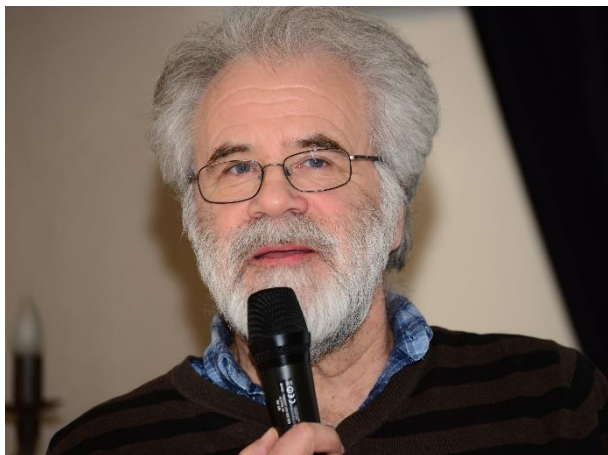
Dagen avslutades med att Västerås stad bjöd in till en finsk middag. Vid vårt bord tyckte vi att det var lite spännande att få dessert både före och efter varmrätten, som var en version av Karjalanpaisti, karelsk stek, men egentligen en gryta. Vi fick lyssna till kantelemusik framförd av *Johan Sobelius*. De spröda tonerna hördes från två instrument; ett med strängar av tagel från Väinämöinsens trollhäst och ett med strängar av stål. För oss som inte fortsatte samkvämet in på nattkröken avslutades kvällen traditionellt med att *Seppo Remes* visade ett bildspel, denna gång med sommarbilder från Finland.

Söndagen den 26 februari

Maud Wedin informerade om ett planerat Gottlundjubileum i Svartnäs den 7 juli, på dagen 200 år efter Gottlunds besök där. Dagen är betydelsefull då det var i Svartnäs som Gottlund för första gången hörde finska språket talas vilket han så livfullt beskriver i sin dagbok över resan i Dalarna, Hälsingland, Västmanland och Värmland. En arbetsgrupp, som bland andra består av *Maud Wedin* och *Maths Östberg* planerar föredrag, bland annat av Gottlundkännaren *Lars Lundin*, ett skådespel om den dramatiska händelsen och mat med förhoppningsvis finsk anknytning. Alla är mycket välkomna till Svartnäs!

Birger Nesholen belyste öDen historiska bakgrunden till øDagenøom nationella minoriteter för skogsfinnarna i Norgeö. Europarådets ramkonvention om skydd av nationella minoriteter, vars syfte är att skydda nationella minoriteters fortlevnad, trädde i kraft 1998. Den har sin bakgrund i krigshändelserna som följde på Jugoslaviens upplösning under 1990-talet. Avsikten är att konventionen ska medverka till demokrati, fred och stabilitet. I Sverige ratificerades (godkändes) konventionen år 2000 och år 2010 antogs lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. I Norge finns inte någon motsvarande lag utan ratifikation av konventionen gäller från år 1998. *Birger Nesholen* redogjorde för hur han inför detta beslut besvarade en remiss från Utrikesdepartementet där skogsfinnarna betecknades som en gren av gruppen kvener, vilka endast är bosatta i nordligaste Norge och alltså definitionsmässigt inte är skogsfinnar. Ratifikationen har fått positiva konsekvenser för minoriteterna i Norge, det vill säga judar, kvener, resandefolk, romer, samer och skogsfinnar, till exempel på förvaltningsplanet och i form av synliggörande genom uppdaterad kunskap bland annat i skolan. *Birger Nesholen* avslutade med att ställa frågan om vem som är skogsfinne idag. Svaret måste bli

att det är den som själv räknar sig som skogsfinne. Vi är långt ifrån 1930-talets och 1940-talets kategoriserande uppifrån.

Birger Nesholen vid mikrofonen

Lennart Rohdin presenterar svenska förhållanden

Lennart Rohdin fyllde på med öDen historiska bakgrunden till lagen om nationella minoriteter för sverigefinnarna i Sverigeö. Lennart Rohdin är av regeringen utsedd att i en utredning genomföra en översyn av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk och också analysera och föreslå hur efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter ska säkras. Sverigefinnarna räknas som en av fem nationella minoriteter i Sverige. De övriga är judar, romer, samer och tornedalingar. Gemensamt för de nationella minoritetsgrupperna är att de har befolkat Sverige under lång tid, att de utgör grupper med en uttalad samhörighet, har en religiös, språklig eller kulturell tillhörighet, som de har en tydlig önskan om att behålla. Språket, men inte dialekter, som till exempel finlandsvenska, ses som kulturbärare.

Lennart Rohdin poängterade betydelsen av året 1809, då Finland från att ha varit en del av Sverige sedan medeltiden istället blev ryskt storfurstendöme. Innan dess var Sverige i det allmänna medvetandet ett område som sträckte sig från Mälardalsområdet med Stockholm som centrum österut över Åland och in i västra Finland. Sverige, svenskarnas rike, landet där man talar svenska, föddes under 1800-talet under inflytande av de nationalistiska strömningar som rådde i hela Europa och manifesterades i bland annat införandet av obligatorisk folkskola. Innan dess var Sverige ett mångkulturellt, flerspråkigt land där statsmakten egentligen bara brydde sig om att befolkningen betalade skatt och ställde upp med soldater i händelse av krig. Statens institut för rasbiologi i Uppsala grundades 1922 och var verksamt till slutet av 1950-talet. Till och med 1930-talet genomfördes skallmätningar med mera på just de grupper som idag har status av nationella minoriteter vilka betraktades som lägre stående. Enligt den läroplan som gäller för grundskolan idag ska kunskaper inhämtas om de nationella minoriteterna vilket dock ännu inte sker i någon större utsträckning. Lennart Rohdin avslutade med att konstatera att sverigefinnarna idag inte skulle ha status av nationell minoritet utan skogsfinnarnas migration med hänvisning till denna historiska förankring.

Ett karbad ingick i behandlingen på Sättra Brunn. Foto av Tor Eriksson

Vi fick smaka det järnhaltiga vattnet i brunnshuset

Gottlund besökte Sätra Brunn under sin färd från Uppsala till Falun. Vi fick guidad visning av området, dricka av det förmodat hälsobringande vattnet och sedan äta lunch. Tor, huvudansvarig för konferensen, läste ett utdrag ur dagboken för oss, som beskriver vistelsen i området - en fin avslutning på denna vinterkonferens 2017 med nationella minoriteter och jubilarerna Gottlund och Finland i fokus.

Allra sist riktas ett stort tack till de bidragsgivare som gynnade konferensen: Sveaskog, High Voltage AB, Svenska Kyrkan Västerås stift, Svenska Kyrkan Västerås pastorat, Västerås stad och Region Västmanland.

HIGH VOLTAGE AB

Svenska kyrkan

VÄSTERÅS STAD

Region
Västmanland

Sammanträde med FINNSAM:s ledningsgrupp

Tid: Fredagen den 24 februari 2017

Plats: Best Western Ta Inn Hotell i Västerås

Närvarande: Tor Eriksson, Jan Myhrvold, Birger Nesholen, Kjell Nordqvist, Kenneth Norrgrann, Maud Wedin och Maths Östberg.

1. Mötets öppnande

Ordförande Maud Wedin hälsade alla välkomna och förklarade mötet öppnat.

2. Val av mötesordförande

Till ordförande för mötet valdes Maud Wedin.

3. Val av mötessekreterare

Till sekreterare för mötet valdes Tor Eriksson.

4. Justering av protokoll

Till att justera protokollet förutom ordförande Maud Wedin valdes Kenneth Norrgrann.

5. Fastställande av dagordning

Dagordningen fastställdes.

6. Ekonomisk rapport för både Sverige och Norge

Eftersom den ekonomiska rapporten inte är klar än bordlades frågan till årsmötet.

7. Policy för gåvor vid jubiléer

Förra året uppvaktades Maths Östberg med en bokgåva i samband med att hans museum fyllde 30 år. Frågan väcktes då om att FINNSAM kanske borde ha som policy att uppmärksamma likande jubiléer på samma sätt. Mötet konstaterade att det är sällan något jubileum som vi bör uppmärksamma äger rum. Det är således inte någon mening att införa en särskild policy utan bedömningen måste ske från fall till fall.

8. Tina Jonssons förfrågan om hjälp vid konferensadministration

Tina Jonsson har genom sitt företag ASM erbjudit oss kostnadsfri bokningstjänst i samband med våra konferenser och vissa konferenslösningar till förmånliga priser. Mötet lyfte frågan om hennes hjälp kan vara något för oss. Mötesdeltagarna insåg att Tina är van vid bokningar av större konferenser än FINNSAM:s egna och hennes förmånliga priser kan inte mäta sig med vårt ideella arbete. Dessutom försvårar det att hon inte är med i FINNSAM. Beslutet blev att undertecknad får avböja vänligt men bestämt.

9. Pågående och kommande FINNSAM-projekt

Tor ställde frågan om det var aktuellt att starta ett nytt projekt ökartläggning av områden med finsk bosättning. En grupp har börjat inventera Kilsbergen på finnbosättningar inför vårkonferensen 2018. På andra håll finns intresse för liknande studier. Man skulle kunna låta all sådan forskning inrymmas i samma projekt. Mötet ansåg att det är lovvärt att studera olika geografiska områden, men att det inte kan ske under något gemensamt projekt. Bland annat ansågs förutsättningarna för att ta sig an olika områden i hög grad variera. Inventeringen av finnbosättningar i olika geografiska områden kan istället ske fristående inom FINNSAM:s befintliga regioner. Om det är aktuellt att söka bidrag kan man göra det i FINNSAM:s namn

och ändå använda arbetsnamnet ökartläggning av områden med finsk bosättning. Men något gemensamt projekt är inte aktuellt.

10. UR:s TV-serie öLagom mycket finskö

I UR:s TV-serie öLagom mycket finskö tecknades en niddbild av skogsfinnen. Maud kontaktade Utbildningsradion för att invända mot behandlingen av skogsfinnarna i programmet. Janiche Opsahl vid UR tänkte då vara med på FINNSAM:s vinterkonferens i Västerås för att lära sig om skogsfinnarnas kultur. Hon fick förhinder, men bjuds in till höstens konferens i Los och Orsa finnmark. Vi vet inte om hennes deltagande på någon konferens kan ändra UR:s bild av skogsfinnarna. Därför framförde Birger förslaget att FINNSAM ska anordna en kurs om skogsfinnarna för UR. Mötet beslutade att bjuda in UR till en sådan kurs, där UR får bestämma tid och plats för kursen. I inbjudan ska vi skriva vad kursen har för program.

11. Uppföljning av vinterkonferensen i Säfsnäs 2016

Tor berättade att han har sammanställt en enkel slutrapport från vinterkonferensen i Säfsnäs 2016. Den innehåller de bidrag som lämnades in efter konferensen med tema öByggnader och gårdsmiljöer. Rapporten har via e-post skickats till samtliga deltagare, medverkande och bidragsgivare. Rapporten har även lagts in på FINNSAM:s hemsida. Tor ansåg vidare att det är angeläget att följa upp konferensen genom att kontakta Länsantikvarie Fredrik Sandberg på Länsstyrelsen i Dalarnas län. Mötet beslutade att låta Bo Hansson, Maths Östberg och eventuellt Lars-Olof Herou ta den kontakten angående vården av skogsfinska karaktärsbyggnader i Dalarnas län.

12. Efterträdare till Jan-Erik Björk som sekreterare

Tor påminde mötet om att Jan-Erik vid ledningsgruppsmötet i Stöde i höstas informerade om att han ville avgå ur styrelsen som sekreterare. Att vara sekreterare för FINNSAM är inget självständigt uppdrag utan pennan har skötts av Jan-Erik sedan 2008 som suppleant för Tiveden. Tor Eriksson tog nu självmant på sig uppgiften som sekreterare för föreningen kanske med ett visst stöd av Kenneth Norrgrann. Mötet godkände överenskommelsen.

13. Nyutgåva av öDet skogsfinska kulturarvetö

Tor erinrade mötet ett beslut från höstmötet i Stöde: Sett mot bakgrund av den senaste forskningen behöver innehållet revideras. Bildmaterialet och bilagorna, särskilt gällande byggnadsbeståndet kräver likaså revidering. Vidare tänker sig ledningsgruppen en referensgrupp bestående av nybörjare, erfarna forskare med flera. Artikelförfattare uppmanas att se över sina respektive artiklar i boken och lämna synpunkter till konferensen i Sätra Brunn. Tor undrade om något hade hänt sedan höstmötet i Stöde. Mötet höll fast vid att det är väldigt värdefullt att revidera boken, som är en handbok i ämnet. Problemet är att uppgiften är oerhört tidskrävande och att vi inte vet var tiden ska tas från?

14. Aktuella händelser i FINNSAM:s olika regioner

- a.** Birger informerade om att norska staten vid ett uppvaktande möte i december 2016 lovade att finansiera en nybyggnad till Norsk Skogfinsk Museum på 1 600 kvm. Behovet är åtminstone 2 200 kvm för att allting ska kunna samlas på en plats. Styrelsen för muséet kommer därför att ha ett möte med några Fylkeskommuner för att få resterande finansiering säkrad. En arkitektävling har anordnats och ett vinnande bidrag har framröstats för hur nybyggnaden ska se ut.
- b.** Maths upplyste oss om att sommarens begivenheter som vanligt noteras i FINNSAM-Information under axplock. Men fredagen den 7 juli anordnas en dag i Svartnäs, då det på dagen är 200 år sedan Gottlund besökte platsen. Bland annat står föredrag och teater på programmet.

15. Släktforskar dagarna i Halmstad 26 - 27 augusti 2017

Tor berättade att det inte längre är aktuellt att medverka med en utställning under Släktforskar dagarna i Halmstad. Dels får inte FINNSAM några bidrag vad det verkar och dels är minsta monterstorlek 6 kvm. När enbart två eller max tre personer förväntas bemanna montern blir arbetsuppgiften för stor för dessa personer. Vi har fått en fråga om någon av oss kan hålla ett föredrag i en lokal för 50 åhörare. För den uppgiften är det i så fall Jan-Erik Björk som kan komma ifråga. Eftersom FINNSAM har en liten fond för kommande Släktforskar dagar sedan tidigare år skulle Jan-Erik få sina kostnader ersatta trots att arvodet från arrangörerna är lågt. Svar fås från Jan-Erik vid hemkomsten från en resa.

16. Kontakt med Emigranternas Hus i Göteborg

Tor upplyste de närvarande mötesdeltagarna om att han har haft kontakt med Emigranternas Hus i Göteborg. Det kunde vara mer lämpligt och lättare att få bidrag till en utställning om skogsfinsk emigration på denna plats än i Halmstad. Eventuellt kan även ett föredrag om till exempel skogsfinnarna som för till Nya Sverige hållas här. Mötet beslutade att låta Tor gå vidare med kontakten inför ett kommande besök av FINNSAM i Göteborg.

17. Firandet av Finland 100 år i Kungsträdgården i Stockholm 24 ó 26 augusti 2017

Efter Mauds och Tors besök på Finlands ambassad i november verkar det tveksamt om det finns plats för FINNSAM vid den stadsfestival som anordnas i Kungsträdgården. Det historiska perspektivet för festivalen verkar inte gå längre bak i tiden än till landets självständighet 1917. Eftersom vi inte har hört något mer får frågan om vår medverkan anstå så länge.

18. Rapporter

A. FINNSAM:s framtid

Tor som var den ende närvarande ur arbetsgruppen för FINNSAM:s framtid informerade mötet om att arbetet vilar. Gruppen som består av Jan-Erik Björk, Tord Eriksson, Lena Gribing och Tor själv kommer att utifrån de enkätsvar som har inkommit sammanställa ett underlag för diskussion om föreningens framtid. Diskussionen är framflyttad till höstkonferensen i Los/Orsa. Slutresultatet av samtalet påverkar även stadgarna som förenklas och förtydligas. Förslaget till nya stadgar kan läggas fram på höstmötet. Eva Jernqvist inkom via e-post med sina synpunkter om när diskussionen kan ske. Mötet höll med henne om att det inte är lyckat att genomföra samtalet om föreningens framtid under ordinarie konferens beroende på att många som deltar i konferensen kanske ännu inte är medlemmar i FINNSAM. Istället bör ett underlag sammanställas av arbetsgruppen för att kunna presenteras för ledningsgruppen i första hand. Detta gäller även förslaget till nya stadgar. När sedan ledningsgruppen har godkänt förslagen kan de presenteras för höstmötet.

B. FINNSAM:s webbplats med hemsida

Även ur denna arbetsgrupp var Tor den ende närvarande. I gruppen ingår Eva Jernqvist och Tor själv. Arbetet med att förändra FINNSAM:s webbplats och hemsida ligger nere, men kommer att återupptas framåt sommaren. Kanske kan vi kika på Norsk Skogfinsk Museums nya hemsida som blir klar under våren. Tor menade att arbetsgruppen får återuppta arbetet som i princip avbröts efter konferensen i Ljusnarsberg förra våren.

19. Övriga frågor

- a.** Jan berättade att Arpad Sailo tänker anordna ett seminarium på Hanaholmen utanför Helsingfors. Ämnet är DNA och Släktforskning. Kontakt tas med finska släktforskare. Solør Värmlands Finnkulturforening, Skogfinsk Genealogi, Norsk Skogfinsk Museum, Finnskogsmuséet i Skräddrabo och eventuellt FINNSAM är möjliga medarrangörer. Lämplig tid för seminariet är antingen på våren eller hösten 2018.
- b.** Tor påminde mötet om att anmälan till föreningens vårkonferens i Trysil bör ske senast 31 mars.

20. Mötets avslutande

Ordförande Maud Wedin tackade för visat intresse och förklarade ett mycket effektivt möte för avslutat.

Tor Eriksson

Maud Wedin

Kenneth Norrgrann

- 0 -

Ingen FINNSAM-medverkan på släktforskardagarna i Halmstad i år!

FINNSAM har nu lagt ned alla planer på att medverka under Släktforskardagarna i Halmstad i sommar! Det blir varken utställning eller föredrag under temat "Vägar till Västerhavet".

Men FINNSAM ämnar inte släppa tanken på någon form av presentation av skogsfinnsk emigration till Nordamerika. Kenneth Norrgrann och Tor Eriksson arbetar med ett förslag att samlas i Göteborg för en konferens om just detta tema. Konferensen skulle då kunna beröra både 1600-talets utvandring och 1800-talets utvandring.

Mer om denna idé i kommande nummer!

- 0 -

Arbetet med FINNSAM:s stadgar

Arbetsgruppen för frågor om FINNSAM:s framtid och stadgar arbetar som bäst med ett förslag framtaget av Tor Eriksson.

Framtidsfrågorna löses inte över en natt utan de är av den karaktären att de bör kunna diskuteras vidare inom FINNSAM på kommande konferenser.

Arbetsgruppen lägger fram förslag till nya stadgar för ledningsgruppen under mötet i Trysil i juni 2017. Det kommer också att finnas tid för frågor kring föreningens framtid. På årsmötet i Trysil den 4 juni bör vi ta ställning till våra nya stadgar första gången för att sedan fatta ett andra beslut i Orsa finnmark i höst.

Värmland firar Finland 100 år i Mariebergsskogen i Karlstad

Söndag 27 augusti uppmärksammas Finlands 100 år som självständig nation i Mariebergsskogen i Karlstad. Det blir en familjedag, som bygger på Finlands eget devis för jubileumsåret, *Tillsammans*.

Huvudarrangör är Studieförbundet Örebro-Värmland. Dagen arrangeras tillsammans med bl. a. Region Värmland, Karlstads kommun, Finnskogen Natur & Kulturpark, industriföretagen Valmet och Stora Enso.

Invigning sker av länets landshövding, Kenneth Johansson. Övriga medverkande är Anders Eriksson från Finlandsinstitutet, Björn Sandborgh med gitarr, Kersti Berggren från Torsby Finnskogscentrum, Maria öVildhjärtaö Westerberg & Johannes Söderqvist med pinnar och musik, Pasi Pasanen med dragspel och Tanja Kortelainen med sång, dans och kantele.

Vidare blir det förevisning av filmen *Värmländsk Finnbygd*, utställningar, kortare föredrag, tipspromenad och aktiviteter för barn.

Restaurang Terrassen serverar nävgröt och finsk laxsoppa.

Programmet i sin helhet kan ses på www.Mariebergsskogen.se

- 0 -

Karlstads Hembygdsförening håller öppet på Gammelgården i Mariebergsskogen från midsommar, varje vecka 11.00 - 16.00, torsdag - söndag. Här finns många byggnader som är hitflyttade från finnskogen. Christina Norbäck-Lager kommer att guida och berätta om finnkulturen i slutet av juli.